

ຄຸຣຸວັຟາກມຄຸຣຸ

Meetings with Remarkable People

ชื่อหนังสือ : ครูวิพากษ์ครู (Meetings with Remarkable People)

บรรยาย : OSHO

ผู้แปล : โทมัส ศุขปริชา

Copyright © 2003 OSHO International Foundation, www.osho.com/copyrights

ลิขสิทธิ์แปลไทย © 2022 โดย บริษัท พรีเมายด์ พับลิชชิง จำกัด

ห้ามนำส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดไปใช้ ทำซ้ำ ดัดแปลง หรือแก้ไข ก่อนได้รับอนุญาต

ชื่อหนังสือฉบับภาษาอังกฤษ : Meetings with Remarkable People, by Osho

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ถูกคัดสรรมาจากการบรรยายสดของ Osho ในโอกาสต่างๆ การบรรยายทั้งหมดของ Osho ถูกนำมาตีพิมพ์อย่างครบถ้วน ทั้งในรูปแบบหนังสือและบันทึกเสียงการบรรยาย ซึ่งสามารถสืบค้นฐานข้อมูลบันทึกเสียงการบรรยายและเนื้อหาต่างๆ ผ่านทางห้องสมุดออนไลน์ของ OSHO ได้ที่ www.osho.com

OSHO® เป็นเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของ Osho International Foundation, www.osho.com/trademarks.

พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2565

ราคา 285 บาท

ISBN 978-616-403-099-2

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

โดย บริษัท พรีเมายด์ พับลิชชิง จำกัด

ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้

นอกจากจะได้รับอนุญาตจากผู้จัดพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

โอโซ.

ครูวิพากษ์ครู.-- กรุงเทพฯ : พรีเมายด์ พับลิชชิง, 2565.
280 หน้า.

1. ปรัชญากับศาสนา. 2. ศาสนา -- ปรัชญา. I. โทมัส ศุขปริชา, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

210.1

ISBN 978-616-403-099-2

บรรณาธิการที่ปรึกษา กฤษณาพร ชุมสาย ณ อยุธยา

บรรณาธิการบริหาร สาธุพันธ์ ชุมสาย ณ อยุธยา

บรรณาธิการ อิศวเรศ ตโมนุท

จัดหน้าและพิสูจน์อักษร ศศรัณย์ พิพัฒน์นรพงศ์

ออกแบบปก นครินทร์ อยู่ภู

จัดทำโดย

บริษัท พรีเมายด์ พับลิชชิง จำกัด

27/33 ซอยศรีบำเพ็ญ ถนนพระราม 4 แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 0-2286-2414 โทรสาร 0-2286-2417

www.freemindbook.com freemindbook @freemindbook

พิมพ์ที่

บริษัท กรีน โลฟ พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด

68 ซอยเทียนทะเล 20 ถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน
กรุงเทพฯ 10150 โทรศัพท์/โทรสาร 0-2892-1940-2

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถนนบางกวย-จอนอม ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกวย จังหวัดนนทบุรี 11130

โทรศัพท์ 0-2423-9999 โทรสาร 0-2449-9544 www.naiin.com

หากพบว่าหนังสือมีข้อผิดพลาดหรือไม่ได้มาตรฐาน

โปรดส่งหนังสือกลับมาที่สำนักพิมพ์ (ทางไปรษณีย์) ทางเรายินดีเปลี่ยนเล่มใหม่ให้ท่านทันที

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ มาตรฐานเดียวกับยุโรป

เยื่อไม้ผลิตจากป่าปลูก 100% มีน้ำหนักเบา ปลอดภัยเคมีที่เป็นอันตราย

รักษาสีและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุด 35%

และใช้หมึกพิมพ์ ที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ

เนื้อหมึกผลิตจากถั่วเหลือง และผงหมึกผลิตจากสีของหินตามธรรมชาติ

คำนำสำนักพิมพ์

เฮราคลิตุสเคยกล่าวไว้ว่า...

“คุณไม่อาจก้าวข้ามแม่น้ำสายเดิมได้ซ้ำสองครั้ง”

เมื่อได้ยินครั้งแรก เชื่อว่าใครหลายๆ คนคงนึกขึ้นและเห็นแย้ง แต่เมื่อได้ฟังเหตุผลของเฮราคลิตุสและพิจารณาอย่างถ่วงถี่ คำกล่าวนั้นก็ดูจะเป็นจริงและน่าสนใจไม่ใช่น้อย

ไม่ต่างจากเหล่าหนอนหนังสือ คนรักหนังสือหลายๆ คนที่มักได้ยินประโยคสุดคลาสสิกว่า “หนังสือแต่ละเล่ม เมื่อหยิบมาอ่านใหม่อีกครั้ง ในช่วงเวลาที่ต่างกัน สิ่งที่ได้รับก็ต่างออกไป” นั่นทำให้หลายๆ ครั้งที่หนังสือเล่มเก่า กลายเป็นหนังสือเล่มใหม่ทุกครั้ง ทั้งที่ผู้อ่านยังเป็นเรากคนเดิม ทว่าตัวตนด้านในของเรานั้นย่อมไม่ใช่คนเดิม ไม่ใช่คนเดียวกับเมื่อวาน หรือเมื่อสัปดาห์ก่อน เราในวันนี้ย่อมมีประสบการณ์มากขึ้น มีวุฒิภาวะมากขึ้น และในขณะเดียวกัน เราในวันนี้ก็อาจหลงลืมคุณค่าของบางสิ่งบางอย่างไป จนเมื่อได้กลับมาพบเจอกันอีก เมื่อถูกสะกิดให้หยุดคิดพิจารณาใหม่ “สิ่งที่เราเคยให้คุณค่าและความหมาย” แต่ละเลยไป ก็พร้อมที่จะให้เรากลับไปค้นหามันได้อีกครั้ง

หนังสือที่อยู่ในมือคุณผู้อ่านเล่มนี้ก็เช่นกัน... “**คุรุวิพากษ์คุรุ**” เป็นหนึ่งในผลงานของ OSHO ที่นักอ่านให้ความสนใจและพูดถึงเสมอมา ด้วยว่าฉบับเดิม (สำนักพิมพ์จีเอ็ม) ผ่านการตีพิมพ์มานานกว่าสิบปีและหมดไปจากท้องตลาดนานแล้ว กลายเป็นหนังสือหายาก และเป็น “1 ในหนังสือ OSHO ที่นักอ่านไม่ควรพลาด” ทว่าด้วยเสียงจากผู้อ่านจำนวนมากที่อยากให้สำนักพิมพ์พริมาyard ชุบชีวิตหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาใหม่ ในฐานะของสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์เผยแพร่ชุดหนังสือของ OSHO มาโดยตลอด สำนักพิมพ์พริมาyard จึงมีความตั้งใจที่นำหนังสือเล่มนี้กลับมาจัดทำใหม่อีกครั้ง ด้วยใจปรารถนาให้นักอ่านได้อ่านหนังสืออีกเล่มที่ทรงคุณค่าในทุกยุคทุกสมัย

แม้ชื่อหนังสือจะเป็นชื่อเดิม เนื้อหาจากต้นฉบับดั้งเดิม แต่เนื้อหาการแปลภาษาไทยฉบับนี้ได้รับการเรียบเรียงใหม่ ปรับปรุงเนื้อหาใหม่ เก็บตกในส่วนต่างๆ ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น และแม้ผู้แปลกับกองบรรณาธิการจะคลุกคลีกับผลงานของ OSHO กันมา แต่ต่างก็เพิ่งมีโอกาสได้ร่วมงานกันเป็นครั้งแรก เป็นสิ่งใหม่ อรรถรสในถ้อยความย่อมให้สัมผัสที่ต่างไปจากเดิม แม้กระทั่งผู้อ่านเองก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนใหม่ หาใช่คนเก่าคนเดิมเหมือนครั้งเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว ดังนั้น แม้นักอ่านท่านใดจะมีหนังสือเล่มนี้ฉบับเดิมอยู่แล้ว การครอบครองฉบับนี้และเปิดอ่านมันอีกครั้ง เราเชื่อมั่นว่าคุณย่อมได้รับผลลัพธ์ที่ต่างไปจากเดิม

สำหรับนักอ่านใหม่ที่เพิ่งได้พบกับ “**คุรุวิพากษ์คุรุ**” ฉบับนี้เป็นครั้งแรก เมื่อคุณอ่านจบเล่ม และหยิบมันมาอ่านใหม่อีกครั้งเมื่อกาลเวลาล่วงผ่าน เราเชื่อมั่นว่า มันก็จะยังเป็นหนังสือเล่มใหม่สำหรับคุณทุกครั้ง เช่นกัน

สำนักพิมพ์พริมาyard ขอขอบพระคุณ คุณโตมร ศุขปรีชา สำหรับงานแปลคุณภาพชิ้นนี้ และมอบความไว้วางใจให้พวกเราจัดทำหนังสือเล่มนี้ออกมาจนเสร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณเพื่อนนักอ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการทำงานของพวกเราเสมอมา

ตามที่ OSHO ได้กล่าวถึงบรรดาศาสดาและนักปราชญ์ที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ว่า...

“พวกท่านต่างมีชีวิตอยู่อย่างตระหนักรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกของมนุษยชาติ เราอย่าสักแต่มีชีวิตอยู่ แต่จงมีชีวิตอยู่อย่างตระหนักรู้”

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็น “สะพานสู่การตระหนักรู้” ของผู้อ่านทุกท่านได้ในที่สุด

สำนักพิมพ์พริมาyard

สารบัญ

บทนำ	8
ท่านโพธิธรรม	13
พระพุทธเจ้า	26
ชโยโนะ	58
จวงจื่อ	64
ไดโอนิซิอุส	79
คาลิล ยิบราน	83
จอร์จ เกอร์จียา	90
เฮราคลิตุส	106
พระเยซู	125
กาปรี	142
พระกฤษณะ	161
เจ. กฤษณะมูรติ	170
เล่าจื่อ	185
มีรา	207
ฟรีดริช นิทเช่	215
พิธากอรัส	226
ราบิยา อัล-อดาบียา	241
ญะลาลุดดิน รุมี	245
ฮาคิม ซานาย	255
โสกราตีส	267
คำตาม : เลย์พันประวัติศาสตร์	276
เกี่ยวกับผู้เขียน	277

บทนำ

ความคิดของคุณถูกบิดเบือนมาตั้งแต่เบื่องต้น ให้พุ่งเป้าไปยังปลายทาง
แห่งการใช้ประโยชน์ คุณถูกสอนเรื่องคณิตศาสตร์ คุณถูกสอนเรื่องภูมิศาสตร์
ประวัติศาสตร์ ถึงตอนนี้ประวัติศาสตร์ล้วนหลบลึกลับไร้ประโยชน์ เหตุใดจึงยังอ่าน
ความคิดโบราณบ้าง เพื่ออะไร ลืมให้หมดเสียยังจะดีกว่า จะต้องสนใจเจงกิสข่าน
แทมเบอร์เลน นวดีร์ ซาห์ อเล็กซานเดอร์มหาราช นโปเลียน ไปทำไม เพื่ออะไร
คนเหล่านี้ให้อะไรแก่จิตสำนึกของมนุษย์บ้าง พวกเขาเป็นเหมือนยาพิษ พวกเขา
หยุดยั้งวิวัฒนาการหรือความก้าวหน้าทุกอย่างที่เป็นไปได้ของมนุษย์

ในหนังสือประวัติศาสตร์ของคุณ คุณจะไม่มีพบชื่อของเล่าจื๊อ จวงจื๊อ เลียจื๊อ
โรงเรียนโกสวณ ไม่มีแม้แต่ในเชิงอรรถ นี่คือคนที่เป็รากฐานที่แท้จริงของจิตสำนึก
มนุษย์ นี่คือนักคิดที่เป็ความหวังแท้จริง แต่คุณจะไม่พบการเอ่ยอ้างชื่อของพวกเขา
ตรงกันข้าม นักประวัติศาสตร์จะสร้างความสงสัยให้คุณเสมอว่าพระเยซูมีจริงไหม
พระกฤษณะมีตัวตนทางประวัติศาสตร์หรือเป็นเพียงตำนาน มหาวีระมีจริง
หรือเป็นเรื่องแต่ง พระพุทธเจ้าทรงดำเนินอยู่ในโลกหรือทรงเป็นเพียงภาพฉาย
จากความฝัน ความปรารถนาของเราเท่านั้น

ซิกมันด์ ฟรอยด์ กล่าวว่า คนเหล่านี้คือผู้เติมเต็มความปรารถนา เรา
ต้องการให้มีผู้คนเหล่านี้ แต่พวกเขาไม่ได้มีอยู่จริง และแม้ว่ามีอยู่จริง พวกเขา
ก็ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างที่เราเล่าถึง นั่นก่อให้เกิดรอยร้าวระหว่างฟรอยด์กับศิษย์
ของเขา คือ คาร์ล กุสตาฟ ยุง รอยร้าวนี้ใหญ่มาก ฟรอยด์เป็นนักปฏิบัติ ยุง
มีความเป็นกวีมากกว่า ยุงไว้วางใจกับตำนานต่างๆ อย่างใหญ่หลวงและไม่ไว้วางใจ

ประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับยุงอย่างยิ่งในเรื่องนี้

โปรแกรมทั้งหมดของโลกนั้นขัดไกลกับความจริงมากกว่าสิ่งที่เราเรียกว่า
ประวัติศาสตร์ แต่เราสอนประวัติศาสตร์ให้เด็กๆ ไม่ใช่โปรแกรม เราสอนเลข
พวกเขาไม่ใช่บทกวี วิธีที่เราสอนบทกวีให้นิดๆ หน่อยๆ เป็นวิธีที่ทำให้พวกเขา
เบื่อหน่ายกับมัน จนเมื่อนักศึกษาเรียนจบจากมหาวิทยาลัย เขาจะไม่มีวันอ่าน
เช็กสเปียร์อีก เขาจะไม่มีวันอ่านงานของมิลตันอีก ชื่ออย่างเช็กสเปียร์ มิลตัน
กาลิเลโอ จะสร้างความวิงเวียนให้ ศาสตราจารย์ทั้งหลายทรมาณเขาอย่างหนัก
ด้วยชื่อเหล่านี้จนเขาเลิกอ่านไปชั่วกาลนาน ความสนใจของเขาไม่ได้รับการปลูกเร้า
เขาไร้ความเป็นกวี เขาสูญเสียความสนใจในบทกวีทั้งปวง เขาไม่ได้รับการสนับสนุน
ให้สร้างสรรค์ เขาไม่ได้รับการช่วยเหลือให้เรียนรู้วิธีที่จะเป็นกวี

นักวิชาการนั้นฉลาดในการทำลายทุกสิ่งที่สวยงามด้วยการวิพากษ์ ติความ
ด้วยสิ่งที่พวกเขาเรียกว่าการเรียนรู้ พวกเขาทำให้ทุกสิ่งหนักอึ้งจนกระทั่งบทกวี
ก็ไร้ความเป็นกวี

ข้าพเจ้าเองไม่เคยเข้าเรียนในชั้นเรียนบทกวีในมหาวิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา
เรียกข้าพเจ้าครั้งแล้วครั้งเล่า เขาจะบอกว่า “คุณเข้าเรียนชั้นเรียนอื่น ทำไมถึง
ไม่เข้าเรียนชั้นเรียนบทกวี”

ข้าพเจ้าตอบ “เพราะข้าพเจ้าอยากจะรักษาความสนใจในบทกวีเอาไว้
ข้าพเจ้ารักบทกวี นั่นคือเหตุผล และข้าพเจ้ารู้ดีว่า ศาสตราจารย์ของคุณนั้น
ไร้ความเป็นกวีอย่างสิ้นเชิง พวกเขาไม่เคยรู้จักบทกวีใดๆ ในชีวิต ข้าพเจ้ารู้จัก
บทกวีดี ผู้ที่สอนบทกวีในมหาวิทยาลัยมาเดินออกกำลังกายยามเช้ากับข้าพเจ้า
ทุกๆ วัน ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นเขามองต้นไม้ ฟังเสียงนก หรือมองดูพระอาทิตย์ขึ้น
อันงดงาม”

และในมหาวิทยาลัยที่ข้าพเจ้าเคยอยู่ พระอาทิตย์ขึ้นและตกนั้นเป็นสิ่งที่
งดงามอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยอยู่บนเนินเขา รายล้อมด้วยเนินเล็กๆ อีกทีหนึ่ง
ข้าพเจ้าเคยเดินทางไปทั่วอินเดีย ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นพระอาทิตย์ขึ้นและตกที่
สวยงามอย่างนี้ที่ไหน ด้วยเหตุผลอันลึกลับ มหาวิทยาลัยชาการ์ดูจะอยู่ในที่ตั้ง

ซึ่งหมู่เมฆมีสีส้มยิ่งนักยามพระอาทิตย์ขึ้นและตก กระทั่งชายตาบอดยังตระหนักได้ว่ามีบางสิ่งอันสวยงามบังเกิดขึ้น

แต่ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นศาสตราจารย์ที่สอนบทกวีในมหาวิทยาลัยสนใจพระอาทิตย์ตกเลย ไม่เคยเห็นเขาหยุดแม้เพียงชั่วขณะ เมื่อใดก็ตามที่เขาเห็นข้าพเจ้าเฝ้ามองพระอาทิตย์ตกหรือพระอาทิตย์ขึ้น หรือต้นไม้ หรือนก เขาจะกล่าวกับข้าพเจ้าว่า “เหตุใดคุณจึงมานั่งอยู่ที่นี่ คุณออกมาเดินเล่นยามเช้า ออกกำลังกายเสียสิ!”

ข้าพเจ้าบอกเขา “นี่ไม่ใช่การออกกำลังกายของข้าพเจ้า อาจารย์กำลังออกกำลังกาย แต่สำหรับข้าพเจ้า นี่คือการรัก”

และเมื่อฝนตก เขาไม่เคยออกมา เมื่อใดก็ตามที่ฝนตก ข้าพเจ้าจะไปเคาะประตูเรียกเขา “มาเถอะ!”

เขาจะกล่าวว่า “แต่ฝนตก!”

ข้าพเจ้ากล่าว “นั่นคือช่วงเวลาสวยงามที่สุดในการเล่น เพราะถนนว่างเปล่า และการไปเดินเล่นโดยไม่พกร่มขณะที่ฝนตกก็ช่างสวยงาม แสนจะเป็นบทกวี!”

เขาคิดว่าข้าพเจ้าบ้า แต่คนที่ไม่เคยออกไปอยู่ใต้ต้นไม้ท่ามกลางสายฝนย่อมไม่อาจเข้าใจบทกวี ข้าพเจ้าบอกกับหัวหน้าภาควิชา “คนคนนี้ไม่มีความเป็นกวี เขาทำลายทุกสิ่ง เขาเป็นนักวิชาการมาก บทกวีนั้นเป็นเรื่องที่ไม่วิชาการเลย ไม่มีอะไรให้สองสิ่งนี้มาพบกันได้”

มหาวิทยาลัยทำลายความสนใจและความรักในบทกวีของผู้คน ทั้งยังทำลายความคิดทั้งมวลของคุณว่าชีวิตพึงเป็นไปเช่นไร มหาวิทยาลัยทำให้เป็นสินค้ามากขึ้นเรื่อยๆ พวกเขาสอนวิธีหาเงินให้มากขึ้น แต่ไม่สอนวิธีใช้ชีวิตที่ลึกซึ้ง วิธีมีชีวิตโดยองค์รวม เหล่านี้คือวิถีที่คุณจะได้รับจากการชำเลื่องมองเต๋า เหล่านี้คือวิถีที่ประตูและหน้าต่างบานเล็กๆ เปิดสู่ภาวะปรมาตม์ คุณได้รับการบอกเล่าถึงคุณค่าของเงิน แต่ไม่ใช่คุณค่าของดอกกุหลาบ คุณได้รับการบอกเล่าถึงคุณค่าของการเป็นนายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดี แต่ไม่ใช่คุณค่าของการเป็นกวี จิตรกร นักร้อง นักเต้นรำ

แต่เราจึงเกรงการสูญเสียตัวเองมากเกินไป และเราก็เอาแต่ป้อนเลี้ยงอีกด้านของเราด้วยพันธะหนึ่งวิธี เราทำสองสิ่งในชีวิตของเรา คือปิดหน้าต่าง ปิดประตูทุกบานสู่พระอาทิตย์ สู่พระจันทร์ สู่ดวงดาว สู่สายลม สู่สายฝน สู่นก สู่ต้นไม้ สู่ความรัก สู่ความงาม สู่ความจริง เรากำลังปิดหน้าต่างทุกบาน เรากำลังสร้างหลุมศพล้อมรอบตัวเองโดยประตูและหน้าต่าง เรากลายเป็นโมนาดของไลบ์นิซ¹ อยู่ในแคปซูลไร้หน้าต่าง ชีวิตของเราถูกล้อมปิด นั่นคือส่วนหนึ่งที่เรากำลังทำกันอยู่ ส่วนที่สองก็คือการสร้างกำแพงให้หนาขึ้นและหนาขึ้น กระทำด้วยการแข่งขัน ความทะเยอทะยานให้มีมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าคุณจำเป็นต้องใช้หรือไม่ก็ไม่สนใจเลย

คุณคิดหรือว่า คนที่ร่ำรวยที่สุดในโลกยังต้องการเงินเพิ่มอีก พวกเขาใช้มากกว่าที่จะใช้ มีมากเกินไปกว่ามาก แต่ความต้องการจะมีก็เพิ่มมากขึ้น ไม่เคยหยุด เพราะคำถามไม่ใช่ว่าพวกเขาต้องการเงิน คำถามก็คือการสร้างกำแพงอัตโนมัติให้หนาขึ้นและหนาขึ้น พวกเขายังคงแข่งขันกันต่อไป การแข่งขันสร้างความขัดแย้ง ความขัดแย้งรักษาอัตราของคุณให้ดำรงอยู่

ประวัติศาสตร์รู้เพียงเลี้ยวส่วน ประวัติศาสตร์รู้เพียงเรื่องเล็กน้อย ประวัติศาสตร์รู้เพียงเรื่องที่คุณอยากเผยแพร่ ประวัติศาสตร์รู้จักเพียงคนบ้า เพราะประวัติศาสตร์บันทึกไว้เพียงสิ่งที่ผิดพลาด เมื่อทุกสิ่งสอดคล้องสมบูรณ์ ก็ตกขอบ

¹ กอตต์ฟรีด วิลเฮล์ม ฟอน ไลบ์นิซ (Gottfried Wilhelm von Leibniz) : นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ นักการทูต บรรณารักษ์ และนักกฎหมาย ชาวเยอรมัน อภิปรัชญาของไลบ์นิซเป็นแบบจิตนิยม ความจริงสูงสุดมีสภาพเป็นจิต ซึ่งไลบ์นิซเรียกสิ่งนี้ว่า โมนาด

โมนาด คือ อะตอมที่แท้ของธรรมชาติเป็นองค์ประกอบของสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่มีพลังหรือแรงซึ่งเป็นสาระสำคัญของสารที่ประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งของต่างๆ โมนาดทุกหน่วยมีความเป็นเอกเทศ มีวิวัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง

ที่มา : <https://sites.google.com/site/thehumanmath/mathematician-of-modern-era/leibniz>

กาลเวลาและตกขอบประวัติศาสตร์ด้วย

ประวัติศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึงพระเยซูมากนัก ที่จริงแล้วไม่มีเลย หากไบเบิลไม่ได้มีอยู่ ก็ไม่มีบันทึกถึงพระเยซู ข้าพเจ้าอยากจะบอกคุณว่า คนเยี่ยงพระเยซู มีตัวตนอยู่จำนวนมาก แต่เราไม่มีบันทึกเกี่ยวกับพวกเขาเลย ประวัติศาสตร์ไม่เคยจารึกอะไรไว้ พวกเขาช่างเรียบง่าย ช่างเจียมจั้น ช่างสอดคล้อง สอดประสาน ลึกซึ้ง จนไม่ก่อรอยกระเพื่อมรอบตัว พวกเขาจึงมาและจากไป และพวกเขาไม่ได้ทิ้งไว้แม้กระทั่งรอยเท้า

ประวัติศาสตร์ไม่เคยบันทึกถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลาย นั่นคือเหตุที่เมื่อคุณได้อ่านเรื่องพระพุทธเจ้า หรือมหาวิระ หรือซาราสตรา พวกท่านจึงดูเหมือนตัวละครในตำนาน ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ ดูเหมือนไม่มีตัวตนอยู่จริง ดูเหมือนมีตัวตนอยู่ในความฝันของมนุษย์ หรือมีตัวตนเฉพาะในบทวีของคนที่ช่างฝันไม่กี่คน ดูเหมือนเป็นการเติมเต็มความปรารถนา พวกท่านดูเหมือนคนที่มนุษย์อยากให้เป็น...แต่ไม่เป็นจริง

ทั้งที่พวกท่านเป็นจริง พวกท่านจริงเสียจนไม่มีร่องรอยใดละทิ้งไว้เบื้องหลัง

ท่านโพธิธรรม

ในการปฏิบัติการณ์รู้ของมวลมนุษยชาติอันยาวนานนั้น ไม่มีเคยมีพุทธะท่านไหนพลิกฟิล์มเช่นท่านโพธิธรรมอีกแล้ว หาได้ยากมาก ท่านแปลกประหลาด ไม่เหมือนใคร จอร์จ เกรอร์จียา (George Gurdjieff)¹ อาจละม้ายคล้ายท่านอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ใกล้เคียงมากนัก และละม้ายเพียงบางด้านเท่านั้น ไม่ใช่ทุกด้าน

มีพุทธะมากมายบนโลกใบนี้ ทว่าท่านโพธิธรรมนั้นโดดเด่นดุดจืดเขาเอเวอเรสต์ ทั้งการเป็นอยู่ การใช้ชีวิต และการเผยแสดงถึงสัจจะของท่านนั้นไม่มีใครเทียบเคียงได้ กระทั่งพระพุทธเจ้า ครูของท่าน ก็ยังไม่อาจเปรียบกับท่านโพธิธรรมต่อให้เป็นพระพุทธเจ้าก็ยังพบว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเข้าใจชายผู้นี้

ท่านโพธิธรรมผู้นี้เดินทางจากอินเดียไปยังจีนเพื่อเผยแผ่คำสอนของครูของท่าน แม้ว่าท่านจะเกิดห่างจากครูของท่านถึงหนึ่งพันปี แต่สำหรับท่านโพธิธรรมและคนอย่างท่านแล้ว ไม่มีเวลา ไม่มีช่องว่าง สำหรับท่านโพธิธรรม พระพุทธเจ้านั้นร่วมสมัยเสมอ โดยผิวเผินแล้วมีช่องว่างหนึ่งพันปีระหว่างพระพุทธเจ้ากับท่านโพธิธรรม ทว่ากลับไม่มีช่องว่างแม้สักเสี้ยวในความจริง ในสัจธรรม โดยภายนอก ท่านโพธิธรรมปรากฏขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วหนึ่งพันปี แต่โดยแก่น ท่านอยู่ร่วมกับพระพุทธเจ้า ท่านสั่งสอนแก่นธรรมของ

¹ จอร์จ เกรอร์จียา อ่านประวัติในหน้า 90

พระพุทธเจ้า แน่แน่นอน ท่านมีวิธีการและรูปแบบของตัวเอง ซึ่งแม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็น่าจะทรงพบว่าประหลาด

พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุรุษที่เปี่ยมวัฒนธรรม ทรงปรีชาญาณและสง่างาม ท่านโพธิธรรมกลับเป็นตรงกันข้าม ท่านมิใช่มนุษย์ หากแต่เป็นสิงห์ ท่านมิได้พูด หากแต่คำรามก้อง ท่านมิได้มีความสูงส่ง สง่างามเยี่ยงพระพุทธเจ้า ท่านหยาบกร้าน ดิบเถื่อน ท่านมิได้รับการเจียรไนเยี่ยงเพชร แต่ท่านมาจากเหมืองโดยตรง ดิบเถื่อน ปราศจากการเจียรไน นี่คือความงามของท่าน พระพุทธเจ้ามีความงามที่ให้ความรู้สึกเป็นหญิง เจียรไนประณีต บอบบาง แต่ท่านโพธิธรรมมีความงามของท่านเอง เฉกเช่นก้อนหิน แข็งแกร่ง เป็นชาย ไม่อาจทำลายได้ เปี่ยมพลังยิ่งใหญ่

พระพุทธเจ้าก็ทรงแผ่รังสีแห่งพลังเช่นกัน ทว่าพลังของท่านเจือบอย่างยิ่ง เหมือนเสียงกระซิบ เหมือนสายลมเย็นชื่น แต่ท่านโพธิธรรมเป็นพายุ กระโชก และแปลบปลามด้วยสายฟ้า พระพุทธเจ้าทรงมาถึงหน้าประตูบ้านของคุณโดยไร้สัมผัสเสียง ท่านไม่ทรงแม้แต่จะเคาะประตู คุณจะไม่ได้ยินเสียงฝีพระบาทของพระองค์ แต่เมื่อท่านโพธิธรรมมา ท่านจะเขย่าบ้านของคุณให้โยกคลอนไปจนถึงฐานราก

พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงปลุกคุณหากคุณกำลังนอนหลับอยู่ แต่ท่านโพธิธรรมนั้นจะปลุกคุณขึ้นแม้จากในหลุมศพ! ท่านหมดหนักร ท่านเป็นประจักษ์พยานในการแสดงออกแล้ว ท่านเป็นด้านตรงข้ามกับพระพุทธเจ้า ทว่าสิ่งที่ท่านสอนคือหนึ่งเดียวกัน ท่านไค้ค่านับ เคารพพระพุทธเจ้าในฐานะครู ท่านไม่เคยกล่าวว่า “นี่คือคำสอนของเรา” ท่านเพียงแต่กล่าวว่า “นี่คือคำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ตื่นรู้ในยุคก่อน ข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้ส่งสาส์น ไม่มีอะไรเป็นของข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าไม่ใช่เจ้าของ ข้าพเจ้าเป็นเพียงไม้กลวงที่ถูกเลือกโดยพุทธะ เพื่อเป็นขลุ่ยให้ท่านเหล่านั้นเปล่งเสียง เป็นพวกท่านที่ร้องเพลง ข้าพเจ้าเป็นเพียงสื่อกลางให้เสียงเหล่านั้นดังผ่านเท่านั้น”

ท่านโพธิธรรมถือกำเนิดเมื่อสิบสี่ศตวรรษก่อน ในฐานะโอรสของกษัตริย์ผู้หนึ่งในอินเดียตอนใต้ มีแคว้นใหญ่แห่งหนึ่งคือแคว้นปัลลวะ² ท่านเป็นโอรสองค์ที่สามของพระบิดา แต่หยิ่งรู้แทบทุกสิ่ง ท่านเป็นคนที่ไม่เฉลียวฉลาดมาก ท่านประกาศสละอาณาจักรทางโลก ท่านไม่ได้ต่อต้านโลก แต่ท่านไม่พร้อมจะสิ้นเปลืองเวลาไปกับกิจวัตรต่างๆ ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทั้งหมดที่ท่านสนใจก็คือการได้รู้จักธรรมชาติของตัวตนของท่าน เนื่องจากหากไม่รู้จักมัน เราก็จะได้แต่ร่ำมีโรคความตาย

ที่จริงแล้ว เหล่าผู้แสวงหาสัจธรรมทั้งหลายล้วนแล้วแต่เคยต่อสู้กับความตายกันทั้งนั้น เบอ์ทรันด์ รัสเซลล์ เคยกล่าวไว้ว่า หากไม่มีความตาย ก็จะไม่มีความศรัทธา ซึ่งก็มีส่วนจริงอยู่บ้าง แต่ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นด้วยทั้งหมด เนื่องจากศรัทธาคือทวีปอันกว้างใหญ่ ไม่เพียงความตาย ทว่าศรัทธายังแสวงหาความสุขสูงสุด ทั้งยังแสวงหาความจริง ความหมายของชีวิต และสิ่งอื่นๆ อีกมาก แต่แน่นอน เบอ์ทรันด์ รัสเซลล์ ก็ถูก เพราะหากไม่มีความตาย คงมีน้อยคนอย่างหนึ่งที่สนใจในศรัทธา ความตายเป็นเครื่องกระตุ้นที่สำคัญ

ท่านโพธิธรรมปฏิเสธอาณาจักรด้วยการกล่าวกับพระบิดาว่า “หากพระองค์ไม่อาจป้องกันข้าไว้จากความตายแล้วไซ้ ก็โปรดอย่าห้ามข้าเลย ปลดปล่อยข้าไปค้นหาสิ่งที่อยู่เหนือความตายเถิด” ยุคนั้นเป็นยุคที่สวามิโดยเฉพาในโลกตะวันออก พระบิดาทรงครุ่นคิดอยู่พักหนึ่งแล้วตรัสว่า “ข้าจะไม่ห้ามเจ้า เพราะข้าห้ามความตายของเจ้าไม่ได้ เจ้าจงออกไปแสวงหาพร้อมกับคำอวยพรของข้าเถิด แม้เป็นเรื่องเศร้าสำหรับข้า แต่นั่นก็เป็นปัญหาของข้า เป็นความยึดติดของข้าเอง ข้าหวังว่าเจ้าจะเป็นผู้สืบทอด เป็นมหาราชแห่งแคว้นปัลลวะอันยิ่งใหญ่ แต่เจ้าได้เลือกบางสิ่งที่สูงส่งกว่านั้น ข้าเป็นบิดาของเจ้า แล้วข้าจะห้ามเจ้าได้อย่างไรกัน

“ทั้งเจ้ายังกล่าวถึงปัญหาที่ข้าไม่เคยคาดคิดถึงด้วยวิธีการอันเรียบง่ายด้วย เจ้ากล่าวว่า ‘หากพระองค์ป้องกันข้าจากความตายได้ ข้าก็จะไม่ออกไปจากวัง

² บางแห่งกล่าวว่า เป็นแคว้นคันธาระ

แต่หากพระองค์ป้องกันข้าจากความตายไม่ได้ ก็จงอย่าทรงหวงห้ามข้าไว้เลย”
คุณจะได้ถึงความซาญลาคอันใหญ่หลวงของท่านโพธิธรรม

เรื่องที่สองที่ข้าพเจ้าอยากให้ท่านระลึกถึงก็คือ แม้จะเป็นศิษย์ของ
พระพุทธเจ้า แต่บางครั้งท่านโพธิธรรมก็แสดงให้เห็นว่าท่านคิดไกลไปกว่า
พระพุทธเจ้าเองด้วยซ้ำ ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าทรงหวั่นเกรงที่จะรับผู้หญิงให้
เข้ามาบวช ทว่าท่านโพธิธรรมนั้นบวชโดยมีอุปชฌาย์เป็นสตรีที่บรรลุนิพพานแล้ว
ชื่อของท่านคือปรัญญาดาระ³ ผู้คนคงจะลืมชื่อของท่านไปแล้ว แต่เพราะท่านโพธิธรรม
นามนี้จึงยังดำรงอยู่ ทว่าก็เพียงนามเท่านั้น เราไม่รู้อะไรเกี่ยวกับท่านอีก เป็นท่าน
ผู้หนึ่งที่สั่งให้ท่านโพธิธรรมเดินทางไปเมืองจีน พุทธศาสนาไปถึงเมืองจีนก่อนหน้า
ท่านโพธิธรรมหลายร้อยปีแล้ว ถือเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นที่ไหนเมื่อใดมาก่อน
เพราะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นจับใจชาวจีนทั้งหมดได้แทบจะในทันที

สถานการณ์ในตอนนั้นคือ เมืองจีนตกอยู่ใต้อิทธิพลคำสอนของขงจื้อและ
กำลังเบื่อหน่าย เนื่องจากขงจื้อเป็นเพียงนักจริยธรรมผู้เคร่งครัด เขาไม่รู้เรื่องอะไร
เกี่ยวกับความลับภายในของชีวิตเลย ที่จริงแล้ว เขาปฏิเสธว่ามีอะไรอยู่ภายใน
ด้วยซ้ำ สรรพสิ่งคือสิ่งภายนอก ต้องชำระ ขัดเกลา กล่อมเกลา ทำให้งดงามที่สุด
เท่าที่จะทำได้

แม้ยังมีคนอย่างเล่าจื้อ จวงจื้อ เลียะจื้อ ซึ่งอยู่ร่วมสมัยกับท่านขงจื้อ แต่
ท่านเหล่านี้เป็นเพียงผู้บรรลุนิพพาน ไม่ใช่อาจารย์ ท่านไม่อาจสร้างแนวคิดขึ้นแข่งขัน
กับขงจื้อได้ โดยเฉพาะในหัวใจของชาวจีน ดังนั้นจึงเกิดภาวะสูญญากาศขึ้น
ไม่มีใครมีชีวิตอยู่ได้โดยไร้วิญญาณ ทว่าเมื่อคุณเริ่มคิดว่าไม่มีวิญญาณ ชีวิตก็เริ่ม
สูญเสียความหมายทั้งหมดไป วิญญาณคือมโนทัศน์รวบยอดที่สุดของคุณ หาก
ไร้วิญญาณ คุณก็ถูกตัดขาดจากการดำรงอยู่และชีวิตนิรันดร์ เหมือนกิ่งก้านของ
ต้นไม้ที่ถูกตัดทิ้ง รอวันตาย เพราะได้สูญเสียแหล่งอาหารอันอุดม ความคิดที่ว่า
ไม่มีวิญญาณอยู่ภายในตัวเรา ไม่มีจิตสำนึก ก็ได้ตัดคุณออกจากการดำรงอยู่

³ ปรัญญาดาระ (Pragyatara) : บางแห่งกล่าวว่าเป็นผู้ชาย

คนคนหนึ่งจะเริ่มหดเล็กลง และรู้สึกอึดอัด

แต่ขงจื้อเป็นนักใช้เหตุผลชั้นเลิศ ผู้บรรลุนิพพานนี้ไม่ว่าจะเป็นเล่าจื้อ จวงจื้อ
เลียะจื้อ รู้ว่าสิ่งที่ขงจื้อทำนั้นผิด ทว่าพวกเขาก็ไม่ใช่อาจารย์ พวกเขาจึงอยู่เฉยๆ
ในอารามของท่านกับศิษย์เพียงไม่กี่คน

เมื่อพุทธศาสนามาถึงจีน ก็เข้าสู่วิญญาณทุกดวงของผู้คนในทันที... รวากับ
พวกเขาก็หายไปนานหลายร้อยปี พุทธศาสนามาถึงราวกับเป็นเมฆฝน
ดับความกระหายอย่างแรงกล้าจนเกิดบางสิ่งที่ไม่มีใครคาดคิดขึ้น

ศาสนาคริสต์ได้เข้ารีตคนมากมาย แต่การเข้ารีตเช่นนั้นไม่มีคุณค่ามากพอ
จะเรียกได้ว่าเป็นศาสนา เป็นการเข้ารีตคนจน ผู้ทวิโยย ขอบทาน เด็กกำพร้า ไม่ได้
ก่อให้เกิดผลทางจิตวิญญาณกับคนเหล่านี้ ทว่าทำเพียงให้อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่
การศึกษา แต่สิ่งเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องอะไรกับจิตวิญญาณ ผู้นับถือพระมะหะหมัด
ก็ได้เปลี่ยนศาสนาค้นจำนวนมาก แต่ด้วยการใช้ดาบ จะเป็นสาธุศิษย์ของ
พระมะหะหมัด หรือตาย ทางเลือกเป็นของคุณ

การเปลี่ยนศาสนาที่เกิดขึ้นในจีนเป็นการเปลี่ยนศาสนาที่แท้จริงเพียง
ครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ทั้งมวลของมนุษยชาติ พุทธศาสนาเพียงแต่อธิบาย
ตัวเอง แล้วผู้คนที่เข้าใจความงดงามของศาสนาได้ พวกเขาหิวกระหาย พวกเขา
รอคอยสิ่งนี้ ทั่วทั้งประเทศซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในโลกได้กลายมาเป็นพุทธ
เมื่อท่านโพธิธรรมมาถึงที่นั่นในอีกหลายร้อยปีถัดมา มีวัดวาอารามของพุทธถึง
สามหมื่นแห่ง และมีพระสงฆ์สองล้านรูปในจีน พระสงฆ์สองล้านรูปไม่ใช่จำนวน
น้อยๆ แต่มันคือห้าเปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมดในจีน

ปรัญญาดาระ อาจารย์ของท่านโพธิธรรม บอกให้ท่านเดินทางไปเมืองจีน
เนื่องจากผู้ที่ล่วงหน้าไปก่อนได้สร้างแรงสั่นสะเทือนยิ่งใหญ่เอาไว้ แม้ว่าในบรรดา
ท่านเหล่านั้นจะไม่มีใครบรรลุนิพพานเลยก็ตาม ท่านเหล่านั้นเป็นผู้รู้ที่ยิ่งใหญ่ เป็น
คนที่มิวินัย เมตตากุณณา และมีสันติธรรม ทว่าก็ไม่มีใครบรรลุนิพพาน และบัดนี้
จีนกำลังต้องการพระสมณโคดมอีกองค์หนึ่ง รากฐานนั้นวางไว้เรียบร้อยแล้ว

ท่านโพธิธรรมเป็นผู้บรรลุนิพพานคนแรกไปถึงจีน ประเด็นที่ข้าพเจ้าอยาก

พูดให้ชัดก็คือ ขณะที่พระพุทเจ้าทรงกริ่งเกรงการบวชให้สตรีเข้ามาร่วมในสังฆะ ท่านโพธิธรรมกลับหาญกล้ามากพอจะให้สตรีเป็นผู้บวชให้ท่านเพื่อเข้าสู่หนทางแห่งพุทธะ มีผู้บรรลุตรรณท่านอื่นอีก แต่ท่านเลือกสตรีเพื่อจุดประสงค์ที่แน่ชัด และจุดประสงค์นั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงก็บรรลุตรรณได้ ไม่เพียงเท่านั้น ศิษย์ของเธอก็บรรลุตรรณได้เช่นกัน นามของท่านโพธิธรรมโดดเด่นที่สุดในบรรดาผู้บรรลุตรรณชาวพุทธทั้งหมด เป็นรองก็เพียงพระพุทเจ้าเท่านั้น

มีตำนานมากมายกล่าวถึงท่าน ทุกเรื่องล้วนมีความสำคัญ ตำนานหนึ่งเล่าว่าเมื่อท่านมาถึงเมืองจีนซึ่งใช้เวลาเดินทางสามปี จักรพรรดิหวู่แห่งจินมาต้อนรับท่าน ชื่อเสียงของท่านขจรขยายมาถึงก่อน จักรพรรดิหวู่ได้สร้างงานที่เกี่ยวกับพระพุทเจ้าไว้มากมาย มีการใช้ผู้รู้ขับพันคนแปลพระสูตรจากภาษาบาลีไปเป็นภาษาจีน และองค์จักรพรรดิทรงอุปถัมภ์การแปลที่ยิ่งใหญ่นี้ทั้งหมด พระองค์สร้างวัดวาอารามหลายพันแห่ง และทรงถวายอาหารแด่พระสงฆ์หลายพันรูป ทรงถวายโภชนาหารทั้งหมดแด่พระพุทเจ้า จึงเป็นเรื่องปกติที่พระสงฆ์ที่มาถึงจินก่อนหน้าท่านโพธิธรรมจะกล่าวกับพระองค์ว่า ทรงทำบุญมากมาย พระองค์จะได้ไปเกิดเป็นเทพเจ้าในสรวงสวรรค์

ดังนั้น คำถามแรกที่พระองค์ตรัสถามท่านโพธิธรรมคือ “ข้าสร้างวัดวาอารามมากมาย เลี้ยงดูบัณฑิตนับพันๆ คน ข้าเปิดมหาวิทยาลัยขึ้นแห่งหนึ่งเพื่อให้ศึกษาเรื่องพระพุทเจ้า ข้าถวายจักรพรรดิและโภชนาหารทั้งปวงแด่พระพุทเจ้า ข้าจะได้รับสิ่งใดเป็นการตอบแทน”

พระองค์ทรงประหลาดเล็กน้อยที่ได้พบกับท่านโพธิธรรมเพราะไม่คิดว่าท่านจะมีรูปลักษณะเช่นนี้ ท่านดูป่าเถื่อน มีดวงตาใหญ่ ทว่ามีหัวใจที่อ่อนโยนราวกับดอกบัวอยู่ในนั้น ใบหน้าของท่านดูน่ากลัวมากเท่าที่ คุณจะคิดออก แค่วาดรูปหายไป ไม่อย่างนั้นท่านก็ออกมาเพี้ยดังๆ นี่เอง!

จักรพรรดิหวู่ตรัสถามด้วยความเกรงขาม และท่านโพธิธรรมก็ตอบ “ไม่มี ไม่มีรางวัล ตรงกันข้าม จงเตรียมพร้อมจะตกนรกขุมที่เจ็ดเถิด”

จักรพรรดิตรัส “แต่ข้าไม่ได้ทำอะไรผิด ทำไมถึงต้องตกนรกขุมที่เจ็ด ข้าทำ

ทุกสิ่งตามคำบอกของพระแล้วนี่”

ท่านโพธิธรรมพูดว่า “หากท่านไม่เริ่มฟังเสียงของตัวเอง ก็ไม่มีใครช่วยท่านได้ ไม่ว่าจะเป็นพระหรือใครก็ตาม ท่านยังไม่ได้ยินเสียงภายในของท่าน หากท่านได้ยิน ท่านจะไม่มีวันถามคำถามใดๆ เช่นนี้

“บนเส้นทางแห่งพุทธะ ไม่มีรางวัลใดๆ เพราะความปรารถนาในรางวัลมาจากจิตที่ละโมภ คำสอนทั้งหมดของพระพุทเจ้าก็คือให้ละวาง และถ้าหากท่านทำสิ่งที่เรียกว่าการทำบุญเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวัดวาอาราม หรือถวายภัตตาหารพระ โดยยังมีความต้องการอยู่ในใจ ท่านก็กำลังเตรียมตัวไปนรก หากท่านทำสิ่งเหล่านี้ด้วยความชื่นชมยินดี แบ่งปันความชื่นชมยินดีของท่านกับจักรพรรดิทั้งหมด โดยไม่มีความปรารถนาในรางวัลใดๆ แม้เพียงเสี้ยวเดียว การกระทำนั้นก็เป็รางวัลในตัวของมันเองแล้ว หากเป็นอย่างอื่น ก็นับว่าท่านหลงประเด็น”

จักรพรรดิหวู่ตรัสว่า “จิตใจข้าสับสนวุ่นวายไปด้วยความคิด ข้าพยายามจะสร้างสันติในใจมานานแล้ว แต่ข้าก็ล้มเหลวเพราะความคิดและเสียงเหล่านี้ ข้าไม่สามารถได้ยินสิ่งที่ท่านเรียกว่าเสียงจากภายในได้ ข้าไม่รู้อะไรเกี่ยวกับสิ่งนี้เลย”

ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้น ในตอนดึกสี่ จงมาที่วัดบนภูเขาที่ข้ากำลังจะไปพักเพียงลำพัง โดยปราศจากผู้ติดตาม แล้วข้าจะทำให้จิตใจของท่านสงบได้ตลอดไป”

จักรพรรดิคิดว่าชายผู้นี้ช่างโอหัง พิลึกพิลั่นนัก พระองค์เคยพบพระมามากมาย ทุกรูปล้วนแล้วแต่สุภาพ แต่รูปนี้ไม่สนแม้กระทั่งว่าพระองค์เป็นจักรพรรดิของประเทศที่ยิ่งใหญ่ แล้วจะต้องไปพบกับคนคนหนึ่งในความมืดของยามเข้าตอนดึกสี่เพียงลำพัง... ชายผู้นี้ดูเป็นคนอันตรายเสียด้วย เพราะถือไม้เท้าอันใหญ่อยู่เสมอ

จักรพรรดินอนไม่หลับตลอดคืน “จะไปหรือไม่ไปดี เพราะคนผู้นั้นอาจทำอะไรก็ได้ ดูแล้วไม่น่าไว้วางใจอย่างยิ่ง” แต่อีกด้านหนึ่งพระองค์ทรงรู้สึกเล็กๆ ในใจ

ถึงความจริงใจของชายผู้นั้น ทรงรู้สึกว่าเขาไม่ใช่คนหลอกลวง ชายผู้นั้นไม่สนใจ สักนิดว่าข้าเป็นจักรพรรดิ ส่วนเขาเป็นขอทาน เขาประหลาดใจกับเป็นจักรพรรดิ เสียเอง ต่อหน้าชายผู้นั้น ข้าเป็นเพียงขอทาน ดูเขาพูดสิ “ข้าจะทำให้จิตใจ ของท่านสงบตลอดไป”

“นำแปลก เพราะข้าเคยไต่ถาม” จักรพรรดิครุ่นคิด “นักปราชญ์จากอินเดีย มามากมาย ท่านเหล่านั้นล้วนให้วิธีการ เทคนิค ซึ่งข้าก็ได้ฝึกฝน ทว่าไม่มีอะไร เกิดขึ้น แต่ชายประหลาดผู้นั้น คนที่ดูเกือบเหมือนบ้า หรือเมา ทั้งยังมีใบหน้าประหลาด กับดวงตาขนาดใหญ่ที่น่ากลัว... แต่เขาก็ดูจริงจังด้วย เป็นคนดืบนั่นเอง ก็น่าลอง เสี่ยงดู เขาจะทำอะไรได้ อย่างมากที่สุดก็เพียงสังหารข้า” ในที่สุดพระองค์ก็ไม่อาจ ต้านทานแรงกระตุ้น เนื่องจากชายผู้นั้นได้สัญญาไว้ “ข้าจะทำให้จิตใจของท่าน สงบตลอดไป”

จักรพรรดิหุบไปถึงวัดตอนตีสี่ในความมืดเพียงลำพัง ท่านโพธิธรรมยืนอยู่ ที่นั่นพร้อมกับไม้เท้าบนชั้นบันได ท่านกล่าวว่า “ข้ารู้ว่าท่านจะมา แม้ตลอดคืน ท่านจะถกเถียงกับตัวเองว่าจะมาหรือไม่มาดี ท่านเป็นจักรพรรดิประเภทไหนกัน ช่างซื่อฉลาด กลัวแม้กระทั่งพระที่ยากไร้ สภาพดังขอทานที่ไม่มีอะไรในโลกยกเว้น ไม้เท้านี้เท่านั้น และด้วยไม้เท้าอันนี้ ข้าจะทำให้ใจของท่านเงียบเสียงลง”

จักรพรรดิคิด “ແ່แล้ว ใครเคยได้ยินบ้างว่าจะใช้ไม้เท้าทำให้จิตใจคนเงียบ ลงได้! จะจัดการกับคนที่ต้องเอาไม้เท้าฟาดหัวแรงๆ แล้วคนคนนั้นก็เงียบ แต่ ไม่ใช่จิตใจ แต่ตอนนี้ก็สายเกินกว่าจะหันหลังกลับแล้ว”

แล้วท่านโพธิธรรมก็กล่าว “จงนั่งลงตรงนี้ในลานวัด” ไม่มีใครแม้แต่คนเดียว “หลับตาลง ข้าจะนั่งอยู่ตรงหน้าท่านพร้อมไม้เท้าของข้า สิ่งที่ท่านต้องทำก็คือ จับจิตใจของท่านให้ได้ เพียงหลับตา เข้าไปข้างใน ตามหามันในที่ที่มันอยู่ ถ้าท่าน จับมันได้ จงบอกข้า ‘ข้าจับได้แล้ว’ แล้วข้าจะใช้ไม้เท้าทำสิ่งที่เหลือเอง”

มันเป็นเรื่องประหลาดที่สุดเท่าที่นักแสวงหาความจริง หรือสันติ หรือ ความเงียบ เคยพบพาน แต่ถึงตอนนี้แล้วก็ไม่มีทางเลือกอื่น จักรพรรดิหุบนั่งลง พร้อมกับหลับตา รู้ดีว่าท่านโพธิธรรมดูจะหมายความว่าพูดทุกอย่าง พระองค์

หาไปทั่ว แต่ก็ไม่พบความคิดจิตใจ ไม้เท้ากำลังทำงานของมัน เป็นครั้งแรกที่ พระองค์อยู่ในสถานการณ์เยี่ยงนี้ ทางเลือก... หากพระองค์พบความคิด ใครจะรู้ ว่าชายผู้นั้นจะใช้ไม้เท้าทำอะไร และแล้ว ในสถานที่อันเงียบสงบบนขุนเขา เบื้องหน้า ท่านโพธิธรรม ผู้มีบาร์มีในแบบของท่าน... อาจมีผู้บรรลุธรรมหลายคน ทว่า ท่านโพธิธรรมนั้นโดดเด่นเพียงผู้เดียว ดุจดั่งยอดเขาเอเวอเรสต์ วิธีของท่าน ไม่เหมือนใคร ทุกการกระทำล้วนเป็นไปตามแบบอย่างของท่าน มิได้หยิบยืมผู้ใดมา จักรพรรดิหุบพยายามมองหาความคิดจิตใจของตัวเองอย่างหนัก แล้วก็เป็น ครั้งแรกที่พระองค์ไม่ทรงพบความคิด นี่คือการอุปมาเล็กๆ น้อยๆ ความคิดจิตใจ มีอยู่ที่ต่อเมื่อเราไม่ได้จดจ่ออยู่กับมัน มันมีอยู่ที่ต่อเมื่อเราไม่ได้ตระหนักรู้ถึงมัน แต่เมื่อเรามองหา มัน เราก็ตระหนักรู้ถึงมัน และการตระหนักรู้นี้ก็ได้นำมันไป โดยสิ้นเชิง หลายชั่วโมงผ่านไป ดวงตะวันขึ้นบนขุนเขาอันเงียบงันในสายลมเย็น ท่านโพธิธรรมมองเห็นสันติบนใบหน้าของจักรพรรดิหุบ ช่างเงียบสงบ นิ่งสงัด ราวกับพระองค์เป็นรูปปั้น ท่านจึงเขย่าวางของพระองค์แล้วถามว่า “นานแล้วนะ ท่านพบความคิดจิตใจของตัวเองหรือยัง”

จักรพรรดิหุบตอบว่า “โดยไม่ต้องใช้ไม้เท้า ท่านก็ได้ทำให้จิตใจของข้าสงบ โดยสมบูรณ์ ข้าไม่ได้คิด จึงได้ยินเสียงภายในที่ท่านกล่าวถึง บัดนี้ข้ารู้ว่าทุกสิ่ง ที่ท่านกล่าวนั้นถูกต้อง ท่านได้เปลี่ยนข้าโดยไม่ได้ทำอะไรเลย บัดนี้ข้ารู้แล้วว่า ทุกการกระทำควรเป็นรางวัลในตัวของมันเอง มิฉะนั้นก็จงอย่าทำเลย ใครจะอยู่ที่นั่น เพื่อมอบรางวัลให้ท่านเล่า ช่างเป็นความคิดที่โง่งมยิ่งนัก ใครจะอยู่ที่นั่น เพื่อลงโทษท่านเล่า การกระทำของเราคือการลงโทษเรา และการกระทำของเรา ก็คือรางวัลของเรา ตัวเราเองคือนายแห่งโชคชะตาของเรา”

ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “ท่านเป็นศิษย์ที่หาได้ยาก ข้ารักท่าน ข้าเคารพท่าน มิใช่ในฐานะจักรพรรดิ แต่ในฐานะคนคนหนึ่งที่กำลังหาญ และนั่งลงเพียงหนึ่งครั้ง ก็ได้ตระหนักรู้มากมาย เจิดจ้า กระทั่งความมืดมิดของจิตใจสลายหายไป”

จักรพรรดิหุบพยายามจะเชิญท่านโพธิธรรมไปยังวัง ท่านกล่าวว่า “นั่นมิใช่ ที่ของข้า ท่านก็เห็นว่าข้าป่าเถื่อน ข้าทำสิ่งต่างๆ อย่างถูกละหลุม ข้ามีชีวิตอยู่ขณะ

ต่อขณะโดยมิได้ตระเตรียม ข้าเป็นคนที่ไม่คาดเดาไม่ได้ ข้าอาจสร้างความยุ่งยากที่ไม่จำเป็นให้แก่ท่าน แก่ราชสำนักของท่าน แก่ผู้คนของท่าน ข้าไม่เหมาะที่จะปล่อยให้ข้าพ้านกอยู่ในป่าดงพงไพรเถิด”

ท่านโพธิธรรมพ้านกอยู่บนภูเขาที่มีชื่อว่าไต่หรือเต (Tai) ดำเนินที่สองก็คือท่านเป็นผู้ให้กำเนิดชา คำว่าชา หรือ tea มาจากชื่อไต่หรือเตของภูเขา เนื่องจากชาที่มีกำเนิดบนภูเขาแห่งนี้ และคำว่าชาในภาษาต่างๆ ล้วนมาจากแหล่งเดียวกัน

วิธีที่ท่านโพธิธรรมรังสรรค์ชาขึ้นมาจากไม้ไผ่ชื่อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ แต่ก็เป็นเรื่องสำคัญ ท่านนั่งสมาธิเกือบตลอดเวลา และบางครั้งในเวลากลางคืน ท่านเริ่มง่วงจนเผลอหลับไป ดังนั้น เพื่อมิให้เผลอหลับอีก เพื่อสอนบทเรียนให้แก่ดวงตา ท่านถอนขนคิ้วทั้งหมดออกแล้วโยนลงไปในพื้นในวัด ดำเนินแล้วว่า ขนคิ้วเหล่านั้นเติบโตขึ้นกลายเป็นพุ่มชา ถือเป็นชาต้นแรกๆ นั่นจึงเป็นเหตุผลที่เมื่อเราดื่มชา เราจึงไม่ง่วง ในพุทธศาสนา การดื่มชาจึงกลายเป็นวัตรปฏิบัติสำหรับการนั่งสมาธิที่ช่วยได้มาก ดังนั้น โลกของชาวพุทธทั้งหมดจึงดื่มชา ในฐานะส่วนหนึ่งของการทำสมาธิ เนื่องจากช่วยให้เราตื่นตัวและตื่นอยู่เสมอ

แม้จะมีพระสงฆ์อยู่ในจีนถึงสองล้านรูป แต่ท่านโพธิธรรมพบผู้ที่ท่านจะรับเป็นศิษย์เพียงสี่รูปเท่านั้น ท่านเป็นคนช่างเลือก และต้องใช้เวลากว่าสิบปีกว่าจะพบศิษย์คนแรก คือฮุยเชอ

เวลาเก้าปีนั้นเป็นชื่อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีหลักฐานอ้างอิงโบราณเกือบร่วมสมัยกับท่านโพธิธรรมที่กล่าวอ้างดังนั้น เป็นเวลาถึงเก้าปีหลังจากจักรพรรดิหวู่เสด็จกลับวังไปแล้วที่ท่านนั่งหันหน้าเข้าหากำแพงวัด แล้วทำสมาธิครั้งใหญ่ ท่านเพียงแต่มองไปที่กำแพง และเมื่อมองกำแพงเป็นเวลานาน คุณจะไม่ได้คิดถึงสิ่งใด และอย่างช้าๆ จิตของเราก็จะว่างเช่นเดียวกับกำแพง

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลที่สอง ท่านประกาศว่า “หากไม่มีผู้สมควรเป็นศิษย์ ดันดันมาหา ข้าก็จะไม่ไปตามหาใคร”

ผู้คนเดินทางไปพบท่าน พวกเขาต้องนั่งข้างหลังท่าน มันเป็นสถานการณ์ที่แปลก ไม่มีใครเคยเทศนาด้วยวิธีนี้ แต่ท่านจะเทศนาให้กำแพงฟัง ผู้คนจะนั่งอยู่

ข้างหลังท่าน ท่านจะไม่หันหน้ามาหาผู้ฟัง เพราะท่านกล่าวไว้ว่า “ผู้ฟังทำให้ข้าทุกข์ยิ่งกว่า ผู้ฟังก็เหมือนกำแพง ไม่มีใครเข้าใจ การมองดูมนุษย์ในภาวะเขลาเช่นนั้น ทำให้ทุกข์สาหัสยิ่ง แต่การมองไปยังกำแพงนั้นไม่มีคำถามใด นอกจากนั้น กำแพงก็เป็นกำแพง มันไม่อาจได้ยิน จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องทุกข์ ข้าจะหันไปหาผู้มาเยือนก็ต่อเมื่อมีใครบางคนพิสูจน์ได้ด้วยการกระทำว่าเขาพร้อมจะเป็นศิษย์ของข้า”

เก้าปีผ่านไป ไม่มีใครรู้ว่าต้องทำอะไร การกระทำไหนจะทำให้ท่านโพธิธรรมพึงพอใจ ไม่มีใครไขปริศนานี้ออก แต่แล้วก็มีชายหนุ่มคนหนึ่งชื่อฮุยเชอ เขาตัดมือข้างหนึ่งออกด้วยดาบ โยนมือนั้นไปเบื้องหน้าท่านโพธิธรรมแล้วกล่าวว่า “นี่คือเบื้องแรกเท่านั้น หากท่านไม่หันมา ศิระของข้าก็จะหล่นลงต่อหน้าท่าน ข้าจะตัดศิระของข้าด้วย”

ท่านโพธิธรรมหันมากล่าวว่า “เจ้าเป็นคนที่มีค่าสำหรับข้าจริง ๆ ไม่จำเป็นต้องตัดศิระของเจ้าหรอก เราต้องใช้มัน” ชายผู้นี้ ฮุยเชอ คือศิษย์คนแรกของท่านโพธิธรรม

ในที่สุด ในเวลาที่ท่านจะออกจากเมืองจีน หรือตั้งใจจะจากไป ท่านก็มีศิษย์สี่คน มีอีกสามคนที่ท่านรับเพิ่มเติมจากฮุยเชอ ท่านถามพวกเขาว่า “ด้วยถ้อยคำง่ายๆ ตอบด้วยประโยคสั้นๆ กระชับ จงบอกข้าถึงแก่นแท้ในคำสอนของข้า ข้าตั้งใจจะจากไปพรุ่งนี้เช้าเพื่อกลับไปยังหิมาลัย และข้าต้องเลือกหนึ่งในพวกเจ้าสี่คนมาเป็นผู้สืบทอด”

ชายคนแรกกล่าวว่า “คำสอนของท่านคือให้อยู่เหนือจิตใจ ให้นิ่งเงียบอย่างสมบูรณ์ แล้วทุกสิ่งก็จะเกิดขึ้นได้ด้วยตัวของมันเอง”

ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “เจ้าพูดไม่ผิด แต่เจ้ายังไม่ทำให้ข้าพอใจ เจ้าได้ไปเพียงผิวหนังของข้า”

ชายคนที่สองกล่าวว่า “ข้ารู้ว่าตัวข้าไม่ได้ดำรงอยู่จริง สิ่งที่ยังดำรงอยู่จริงก็คือคำสอนที่เป็นรากฐานของท่าน”

ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “ดีขึ้นเล็กน้อย แต่ก็ยังไม่ได้มาตรฐานของข้า”

เจ้าได้กระดุกของข้าไป จงนั่งลง”

แล้วคนที่สามก็กล่าวว่า “ไม่มีสิ่งใดจะกล่าวถึงมันได้ ไม่มีคำใดสามารถกล่าวถึงมันได้”

ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “ดี แต่เจ้าก็ได้พูดอะไรบางอย่างเกี่ยวกับสิ่งนั้นไปแล้ว เจ้าขัดแย้งกับตัวเอง นั่งลงเถอะ เจ้าได้ไขกระดุกของข้าไป”

คนที่สี่ก็คือศิษย์คนแรก ฮุยเชอ ผู้เพียงแต่นั่งลงแทบเท้าท่านโพธิธรรม ไม่ได้กล่าวอะไร น้ำตาไหลจากดวงตาของเขา ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “เจ้าได้พูดสิ่งนั้นแล้ว เจ้าจะเป็นผู้สืบทอดของข้า”

แต่ในตอนกลางคืนนั้นเอง ท่านโพธิธรรมก็ถูกวางยาพิษโดยศิษย์คนหนึ่ง เพื่อเป็นการแก้แค้นที่ไม่ได้รับเลือกให้เป็นผู้สืบทอด แล้วพวกเขาก็ฝังศพท่านตำนานที่แปลกประหลาดที่สุดก็คือ หลังผ่านไปสามปี มีข้าราชการคนหนึ่งพบท่านกำลังเดินออกจากเมืองจีนไปสู่หิมาลัย ท่านถือไม้เท้าและมีรองเท้าสานข้างหนึ่ง แขนงห้อยอยู่กับไม้เท้า ท่านเดินเท้าเปล่า

ข้าราชการคนนั้นรู้จักท่าน เขาเคยไปพบท่านหลายครั้ง เขารักชายผู้นี้ แม้ว่าชายผู้นี้จะแปลกผิดมนุษย์มาอยู่สักหน่อย เขาถามว่า “ไม้เท้านี้มีความหมายอย่างไร และรองเท้าสานข้างหนึ่งที่แขวนอยู่นั่นเล่า” ท่านโพธิธรรมกล่าวว่า “ในไม่ช้าท่านจะล่วงรู้ ถ้าท่านพบคนของข้า ช่วยบอกพวกเขาว่า ข้ากำลังจะไปสู่หิมาลัยช่วงนี้”

ข้าราชการคนนั้นจึงรีบรุดไปยังอารามบนเขาที่ท่านโพธิธรรมเคยพำนักอยู่ โดยเร็วที่สุด เมื่อไปถึงที่นั่น เขาก็ทราบข่าวว่าท่านถูกวางยาพิษและถึงแก่กรรมภาพไปแล้ว... ทั้งยังมีหลุมศพด้วย เขาไม่เคยได้ยินข่าวเรื่องนี้มาก่อนเพราะต้องไปทำงานอยู่ที่ชายแดน เขาพูดว่า “พุทโธ แต่ข้าเห็นท่าน ข้าจำไม่ผิดแน่ เพราะข้าเคยเห็นท่านมาแล้วหลายครั้ง ท่านคือคนคนเดียวที่ดวงตาอันคมกล้ำนั้น อากัปกริยาท่วงท่าอันปาเลือนดุร้ายนั้นก็เป็นเช่นเดิม แล้วบนปลายไม้เท้าท่านก็แขวนรองเท้าสานเอาไว้ข้างหนึ่งด้วย”

พวกศิษย์ทนสงสัยต่อไปไม่ไหวจึงขุดหลุมศพขึ้นมาดู แต่พวกเขาพบเพียง

รองเท้าสานข้างเดียวเท่านั้น ข้าราชการคนนั้นจึงเข้าใจว่าเพราะเหตุใดท่านโพธิธรรมจึงกล่าวว่า “ท่านจะพบความหมายของสิ่งนี้ ในไม่ช้าท่านจะล่วงรู้”

เราเคยได้ยินมามากเกี่ยวกับการฟื้นคืนชีพของพระเยซู แต่ไม่มีใครพูดถึงการฟื้นคืนชีพของท่านโพธิธรรมมากนัก บางทีท่านอาจอยู่ในอาการโคม่าตอนที่เหล่าลูกศิษย์ฝังเขา แล้วท่านก็ฟื้นคืนสติ ออกมาจากหลุมฝังศพ ทั้งรองเท้าสานไว้ข้างหนึ่ง แล้วห้อยอีกข้างหนึ่งไว้กับไม้เท้า เมื่อทำดังนี้แล้วท่านก็จากมา

ท่านต้องการจะมรณะในหิมะที่ไม่มีวันละลายของเทือกเขาหิมาลัย ท่านไม่ปรารถนาให้มีหลุมศพ วิหาร หรือรูปปั้นของท่าน ท่านไม่ต้องการทิ้งรอยเท้าใดๆ ไว้ให้ใครกราบไหว้บูชา ผู้ที่เคารพนับถือท่านควรแสวงหาสิทธิ์ลงไปในตัวเอง “ข้าไม่ต้องการให้ใครกราบไหว้บูชา” แล้วท่านก็หายสาบสูญไปราวอากาศอันบางเบา ไม่มีใครได้ข่าวคราวใดๆ จากท่าน เกิดอะไรขึ้น ท่านมรณะที่ไหน ท่านคงฝังร่างอยู่ที่ใดที่หนึ่งในหิมะช่วงนี้วันจันทร์ของเทือกเขาหิมาลัย

พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวแทนแก่นธรรมของศาสนา พระองค์ไม่ใช่ผู้ก่อตั้งศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธเป็นแต่เพียงผลพลอยได้ พระองค์คือจุดเริ่มต้นของศาสนาที่แตกต่างอย่างยิ่งจากศาสนาอื่นในโลก พระองค์คือผู้ก่อตั้งศาสนาที่ไร้รูปทรงของศาสนา พระองค์มิได้ก่อร่างศาสนาว่าก่อกำเนิดแก่นแท้แห่งศาสนา และนี่ก็คือการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของจิตสำนึกของมนุษย์... ก่อนพระพุทธเจ้า มีศาสนามากมายทว่าล้วนไม่มีแก่นแห่งศาสนาอันบริสุทธิ์ มนุษย์ยังไม่บรรลุภาวะ แต่กับพระพุทธเจ้า มนุษย์ได้เข้าสู่ยุคแห่งการเติบโต จริงอยู่ว่าไม่ใช่มนุษย์ทุกคนจะบรรลุสิ่งนั้นได้ ทว่าพระพุทธเจ้าได้แผ้วถางหนทาง พระพุทธเจ้าได้เปิดประตูที่ไร้ประตู

ต้องใช้เวลานานกว่ามนุษย์จะเข้าใจคำสอนอันลึกซึ้งเช่นนั้นได้ คำสอนของพระพุทธเจ้านั้นลึกซึ้งที่สุดเท่าที่เคยมีมา ไม่มีใครเคยทำสิ่งที่พระพุทธเจ้าทำมาก่อน ไม่มีใครอีกแล้วที่เป็นตัวแทนกลิ่นหอมบริสุทธิ์ ศาสนาแห่งศาสนาอื่น อริยบุคคลอื่น ล้วนแล้วแต่ประนีประนอมกับสวาทของตน แต่พระพุทธเจ้าไม่ประนีประนอม พระองค์จึงยังคงความบริสุทธิ์ไว้ได้ พระองค์ไม่สนใจว่าคุณจะเข้าใจได้ไหม พระองค์สนใจเพียงว่าความจริงคืออะไร ท่านกล่าวถึงความจริงโดยไม่กังวลใจเลยว่า คุณจะเข้าใจหรือไม่

ในด้านหนึ่งดูเหมือนโหดร้าย แต่อีกด้านหนึ่งนี่คือความเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ เราต้องพูดถึงความจริงอย่างที่มีนัยเป็น เมื่อใดก็ตามที่เราประนีประนอม เมื่อใดก็ตามที่เรานำความจริงมาสู่ระดับการรับรู้สามัญธรรมดาของผู้คน ความจริง

ก็ได้สูญเสียจิตวิญญาณของมันไปแล้ว มันจะกลายเป็นเรื่องผิวเผิน กลายเป็นสิ่งที่ตาย คุณไม่อาจนำความจริงมาสู่ระดับของมนุษย์ได้ แต่มนุษย์นั้นต่างหากที่ต้องนำตนขึ้นสู่ระดับของความจริง นี่คือนงานอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเริ่มวิถีทางจิตวิญญาณที่ทั้งไม่ต้องเคี้ยวกรำ ทรมานตัว และไม่เป็นลัทธิที่ต้องผ่านการคิด นั่นคือปรากฏการณ์ที่หาได้ยากยิ่ง วิถีทางจิตวิญญาณแบบอื่นๆ พบเห็นได้ทั่วไปนั่นมักต้องเคี้ยวกรำ ขึ้นอยู่กับการสะกดกลั่นเป็นทฤฏิกิริยา แต่มันไม่ได้เปลี่ยนแปลงผู้คน มันเพียงแต่บดขยี้พวกเขา มันไม่ได้ปลดปล่อยผู้คน แต่กลับกักขังเป็นทาส เป็นเรื่องกตัญญูที่แท้จริงยิ่ง พึงระลึกไว้ว่า พระพุทธเจ้าไม่ใช่วิถีเคี้ยวกรำ ถ้าคุณพบพระในพุทธศาสนาที่เคี้ยวกรำทรมานตน พวกเขาจะไม่เข้าใจพระพุทธเจ้าเลย แต่ได้นำเอาวิธีการของตัวเองมาแปดเปื้อนคำสอนของพระองค์

พระพุทธเจ้ายังไม่มีแบบอย่างในอุดมคติด้วย พระองค์มิได้ให้อุดมคติใดๆ เพราะอุดมคติทั้งปวงเป็นเรื่องของความคิด และหากเป็นเรื่องของความคิด มันก็ไม่อาจพาคุณข้ามพ้นความคิดไปได้ ไม่มีอุดมคติใดเป็นสะพานเชื่อมไปให้พ้นจากความคิดได้ เราต้องละวางอุดมคติทั้งหลายลง มีเพียงเท่านั้นจึงจะละวางความคิดไปได้

พระพุทธเจ้าไม่ทรงเชื่อในแบบอย่างแห่งความดีเลิศเลอในอุดมคติใดๆ ด้วย เพราะทุกอุดมคติล้วนสร้างความเครียดและความขัดแย้งให้มนุษย์ มันแบ่งแยก สร้างทุกข์ คุณเป็นอย่างหนึ่งแต่อุดมคติอยากให้คุณเป็นอีกอย่าง ในระหว่างสองขั้วนี้ คุณจะถูกดึงจนฉีกขาดจากกัน อุดมคติทำให้คนทุกข์ทรมาน หลอนประสาท ยังมีแบบอย่างในอุดมคติมากเท่าไร คนก็ยิ่งเป็นโรคจิตเภทมากเท่านั้น ตัวตนของพวกเขาจะแยกเป็นเสี่ยง มีเพียงการสำนึกที่รู้ที่ไม่ผ่านการคิดเท่านั้นที่ป้องกันสิ่งนี้ได้ ถ้าตัวตนของคุณแยกเป็นเสี่ยง คุณจะมีความสุขได้อย่างไร คุณจะนั่งเงียบได้อย่างไร จะรู้จักสันติหรือความสงบนิ่งได้อย่างไร

คนที่เฝ้าสิ่งที่ตนเป็นอุดมคติจะต้องต่อสู้กับตัวเองเรื่อยไป ทุกขณะล้วนมีแต่ความขัดแย้ง เรามีชีวิตอยู่ในความขัดแย้ง เรามีชีวิตอยู่ในความสับสน เพราะเขา

‘ไม่อาจตัดสินใจได้ว่าแท้จริงแล้วตัวเขาเองเป็นใคร เป็นภาพในอุดมคติหรือเป็นความจริง เขาไม่อาจไว้ใจตัวเองได้ เขาจะหวาดกลัวตัวเอง สูญเสียความเชื่อมั่น และเมื่อคนคนหนึ่งสูญเสียความเชื่อมั่น เขาก็สูญเสียความปิติยินดีทั้งปวง แล้วเขาก็จะพร้อมเป็นทาสของใครก็ได้ นักบวชรูปไหนก็ได้ นักการเมืองคนไหนก็ได้ แล้วเขาก็จะพร้อมติดกับดัก

ทำไมผู้คนถึงได้ยอมเป็นทาส ทำไมผู้คนถึงติดกับดัก ทำไมพวกเขาถึงตกหลุมพรางของโจเซฟ สตาลิน หรืออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ หรือเหมาเจ๋อตุง เกิดอะไรขึ้นตั้งแต่ต้น พวกเขาถูกสั่นคลอน ความสับสนในอุดมคติได้สั่นสะเทือนพวกเขาจากรากลึก แล้วพวกเขาก็ไม่อาจยืนด้วยตัวเองได้อีก พวกเขาต้องการพึ่งพิงใครบางคน ไม่อาจเคลื่อนที่ไปได้ด้วยตัวเอง ไม่รู้อีกแล้วว่าตัวเองเป็นใคร พวกเขาต้องการใครบางคนมาบอกว่าพวกเขาเป็นสิ่งที่นั่นสิ่งนี้ พวกเขาต้องการให้ใครมามอบอัตลักษณ์ให้ตัวเอง พวกเขาเลืมหัดและธรรมชาติของตัวเองไป

อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ กับ โจเซฟ สตาลิน และเหมาเจ๋อตุง จะปรากฏขึ้นอีกซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกว่ามวลมนุษยชาติจะละทิ้งความคิดในอุดมคติทั้งหมด พึงระลึกไว้ว่า เมื่อข้าพเจ้าพูดถึงอุดมคติ ข้าพเจ้าหมายถึงอุดมคติ *ทั้งหมด* ข้าพเจ้าไม่ได้แยกความแตกต่างระหว่างอุดมคติอันสูงส่งกับอุดมคติที่ไม่สูงส่งนัก อุดมคติทั้งหมดล้วนอันตราย ที่จริงแล้ว อุดมคติอันสูงส่งอันตรายยิ่งกว่า เนื่องจากมันมีอำนาจเย้ายวนกว่า เชื่อชวนมากกว่า ทว่าอุดมคติเช่นนี้ก็คือเชื่อโรค เป็นทั้งเชื่อและโรค เนื่องจากคุณกลายเป็นสองเสียง คือตัวแบบอย่างในอุดมคติที่ต้องไปให้ถึงกับตัวคุณ ตัว ‘คุณ’ ที่คุณเป็น จะถูกประณาม และ ‘คุณ’ ที่คุณเป็น ไม่ได้รับการยกย่อง แล้วคุณก็จะทุกข์ทรมาน ไม่ว่าไม่นานคุณก็จะเป็นโรคประสาท โรคจิต หรืออะไรสักอย่าง

พระพุทธเจ้าได้มอบวิถีชีวิตแบบที่ไม่ต้องทรมานตนและไม่ต้องมีแบบอย่างในอุดมคติให้เรา นั่นคือเหตุผลที่พระองค์ไม่พูดถึงพระเจ้า ไม่พูดถึงสวรรค์ ไม่พูดถึงอนาคตใดๆ พระองค์ไม่ได้มอบอะไรให้คุณไว้ยึดเหนี่ยว แต่ทรงพรากทุกอย่างไปจากคุณ พระองค์พรากไปแม้กระทั่งตัวตนของคุณ พระองค์พรากสิ่งต่างๆ ไปเรื่อยๆ และท้ายที่สุดก็ทรงพรากไปแม้กระทั่งความคิดเรื่องตัวตน ตัวกู้อัตตา ทั้งไว้เพียง

ความว่างอันพิสุทธิ์ และนี่คือเรื่องที่ยากมาก

เป็นเรื่องที่ยากมากเพราะเราหลงลืมวิธีให้ไปแล้วอย่างสิ้นเชิง เรารู้เพียงวิธีที่จะรับ เรามีและเป็นเจ้าข้าเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่าง ฉันท ‘มี’ บททดสอบ ฉันท ‘มี’ ภรรยา หรือแม้กระทั่งฉันท ‘ได้’ จีบหลับตอนบ่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจครอบครองได้ด้วยซ้ำ จะจีบหลับได้ คุณก็ต้องยอมแพ้ต่อความง่วง การจีบหลับเกิดขึ้นเมื่อคุณพ่ายแพ้เท่านั้น แม้แต่ภรรยาหรือสามี คุณก็ยังเป็นเจ้าของเขา คุณไม่เคยพรากกันเลย! ภรรยาไม่ใช่ทรัพย์สิน คุณมีบ้านได้ แต่จะมีภรรยาหรือสามีได้อย่างไรเล่า ทว่าภาษาของเราก็อธิบายจิตใจของเรา เราไม่รู้วิธีที่จะให้ วิธียอมรับ วิธีปล่อยวาง วิธีปล่อยให้สิ่งต่างๆ เป็นไป

พระพุทธเจ้าพรากอุดมคติทั้งหมด อนาคตทั้งหมด และในที่สุด สิ่งสุดท้ายที่พระองค์พรากไป ก็คือสิ่งที่ยากเย็นเหลือเกินในการให้ พระองค์พรากเอาตัวตนของเราไป ทั้งไว้เพียงความว่างอันพิสุทธิ์ บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ไว้เท่านั้น ความว่างอันพิสุทธิ์นี้ทรงเรียกว่า นิพพาน นิพพานไม่ใช่หนทาง แต่เป็นเพียงความว่าง เมื่อคุณละวางทุกสิ่งที่คุณสั่งสม เมื่อคุณไม่ใฝ่หาอะไรอีก เมื่อคุณไม่ใช่คนที่ขาดแคลนและดิ้นรนอีกต่อไป แล้วทันใดนั้น ความว่างก็ผุดบังเกิด ทั้งที่มันก็อยู่ตรงนั้นเสมอมา

ความว่างอยู่ที่นั่น แต่คุณสั่งสมขยะเอาไว้มากเสียจนมองไม่เห็นความว่าง เหมือนบ้านที่เต็มไปด้วยข้าวของ คุณจะมองไม่เห็นพื้นที่ว่าง แล้วที่สุดท้ายก็เต็ม แล้ววันที่แม้แต่จะเข้าไปในบ้านก็ยังเป็นเรื่องยากก็มาถึง จะพำนักในบ้านนั้นก็ยาก เพราะไม่มีพื้นที่เหลือ ทว่าพื้นที่ไม่ได้หายไปไหน ลองคิดดู ลองตรึกตรองดู ที่ว่างไม่ได้หายไปไหนเลย คุณมีเครื่องเรือน โทรทัศน์ วิทยุ เปียโน และสิ่งต่างๆ มากเกินไปต่างหาก แต่ที่ว่างไม่ได้หายไปไหน ลองย้ายเครื่องเรือนออก แล้วที่ว่างก็จะปรากฏ มันอยู่ที่นี่เสมอมา ซ่อนซุกอยู่ใต้เครื่องเรือนทว่าไม่เคยถูกทำลายไป ที่ว่างไม่เคยไปจากห้อง ไม่แม้สักชั่วขณะเดียว

เลิกเช่นความว่างภายในของคุณ นิพพานของคุณ สุธยาของคุณ

พระพุทธเจ้าไม่ได้มอบนิพพานให้เป็นดังอุดมคติ พระองค์ปลดปล่อยแทนที่

จะบีบบังคับ พระพุทธเจ้าสอนคุณถึงวิธีมีชีวิตอยู่ ไม่ใช่เพื่อเป้าหมายใดๆ ไม่ใช่เพื่อให้บรรลุอะไร ทว่าให้มีความสุขอยู่ที่นี้ ณ ปัจจุบัน พระองค์สอนให้มีชีวิตอยู่อย่างตระหนักรู้ ไม่ใช่เพราะสติตระหนักรู้จะพาอะไรมาให้คุณ สติตระหนักรู้ไม่ใช่วิธีการไปสู่อะไร มันคือเป้าหมายในตัวเอง เป็นทั้งวิถีและปลายทาง มีคุณค่าอยู่ในตัวเอง

พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนคุณถึงโลกอื่น นี่คือเรื่องที่ต้องเข้าใจ ผู้คนทั้งโลกและนักบวชล้วนสอนกันถึงโลกอื่น แต่โลกอื่นไม่ใช่โลกอื่นหรอก มันเป็นไปได้ เพราะมันก็คือรูปแบบเดิมๆ ของโลกใบเดิมที่คุณอาศัยอยู่ตอนนี้ เพียงแต่ดีกว่า คุณจะสร้างโลกอื่นได้จากที่ไหนเล่า ในเมื่อคุณรู้จักแต่โลกใบนี้ คุณปรับปรุง ตกแต่งโลกอื่นให้ดีขึ้นได้ สามารถกำจัดสิ่งที่น่าเกลียดออกไป แล้วเอาสิ่งที่คุณคิดว่าสวยงามมาใส่ได้ แต่ก็คือการสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในโลกใบนี้แหละ ดังนั้นโลกอื่นของคุณจึงไม่แตกต่างออกไป มันแตกต่างไม่ได้ มันคือความเชื่อมโยงต่อเนื่อง มันออกมาจากจิตของคุณ เป็นเกมแห่งจินตนาการของคุณ

ในโลกนั้นอาจมีผู้หญิงสวยๆ แฉฉอน สวยกว่าที่มีในโลกนี้ จะมีความเจริญรูปแบบเดียวกันในโลกนั้นด้วย อาจจะถาวรกว่า มันคงกว่า แต่มันก็คือความเจริญรูปแบบเดียวกันในโลกนี้ อาจมีอาหารดีๆ อร่อยๆ แต่ก็ยังมีอาหาร จะยังมีบ้าน อาจสร้างด้วยทองคำ แต่มันก็ยังคงเป็นบ้าน คุณก็เพียงแค่ทำสิ่งทั้งหมดซ้ำเดิมอีกครั้ง

ลองเปิดดูพระคัมภีร์ ดูว่าในนั้นว่าสภาพสวรรค์ไว้อย่างไรแล้วคุณก็จะพบโลกใบเดิมที่พัฒนาให้ดีขึ้น มีการปรับเปลี่ยนตรงนั้นนิดตรงนี้หน่อย แต่มันก็ยังไม่ใช่ 'โลกอื่น' อยู่ดี นั่นคือเหตุผลที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า ภาวะโลกอื่นในศาสนาอื่นๆ ไม่เป็นโลกอื่นเท่าใดนัก มันคือโลกนี้ที่วางอยู่ในอนาคต เกิดขึ้นจากประสบการณ์ในโลกนี้ อาจไม่มีความสุข ทุกข์ ยากไร้ ป่วยไข้ เป็นอัมพาต ตาบอด และหูหนวก สิ่งที่คุณไม่ปรารถนา ณ ที่แห่งนี้ จะไม่ปรากฏขึ้นที่นั่น ณ ที่แห่งนั้นจะมีแต่สิ่งที่คุณชอบและมีมากเสียด้วย ทว่าก็ไม่มีอะไรใหม่

พระคัมภีร์ทั้งหมดล้วนกล่าวถึงสวรรค์ และสวรรค์ของพวกเขาไม่ใช่ อะไรอื่นนอกจากเรื่องเดิมๆ อาจตีพิมพ์ลงบนกระดาษที่ดีขึ้น ด้วยหมึกที่ดีขึ้น มีเครื่องพิมพ์ที่ปรับปรุงใหม่ พร้อมภาพประกอบสีสันสดใสสวยงามขึ้น แต่เนื้อหา

ก็ยังเป็นเช่นเดียวกัน มันเป็นไปได้

พระพุทธเจ้าไม่ได้กล่าวถึงภาวะของโลกอื่นหรือโลกอื่นใด พระองค์เพียงแต่สอนคุณว่าจะอยู่ที่นี้ในโลกนี้อย่างไรเท่านั้น วิธีอยู่ที่นี้โดยรู้ตัวทั่วพร้อม มีสติ เพื่อให้สิ่งใดมาทำลายความว่างได้ เพื่อให้ความว่างภายในของคุณไม่ถูกปนเปื้อน หรือถูกวางยาพิษ เพื่อให้คุณมีชีวิตอยู่ที่นี้ได้และยังคงไม่ปนเปื้อน ไม่มีมลพิษ เพื่อให้คุณอยู่ในโลก แต่สภาวะของโลกไม่อยู่ในคุณ

จิตวิญญาณแบบที่มีโลกอื่นเป็นเป้าหมายมักจะกดขี่ ทำลายล้าง ขอบความรุนแรง หรือพูดสั้นๆ ก็คือเจ็บป่วย แต่จิตวิญญาณแบบพระพุทธเจ้ามีรสชาติที่แตกต่างออกไป นั่นคือรสชาติที่ไม่มีแบบอย่างในอุดมคติ รสชาติที่ไม่มีอนาคต รสชาติที่ไม่มี 'โลกอื่น' เป็นดอกไม้ของที่นี่ เดียวนี้ ไม่ร้องขอสิ่งใด แต่ได้ให้ทุกสิ่งไปแล้ว เพียงแต่รู้ตัวอยู่เสมอ เราก็จะเห็น ได้ยิน และ *เป็นอยู่* ได้มากกว่า

จงจำไว้ว่า คุณ *ดำรงอยู่* ในสัดส่วนเดียวกับที่คุณ *รู้สึกตัว* เท่านั้น หากคุณอยาก *ดำรงอยู่* ยิ่งขึ้น ก็ยังต้องมีสติรู้ตัวมากขึ้น การระลึกรู้คือส่วนหนึ่งของการเป็นอยู่ ถ้าไร้สติก็เท่ากับพรวดชีวิตออกไป เวลาคุณเมามาย คุณสูญเสียการดำรงอยู่ เมื่ออนอนหลับอยู่ คุณก็สูญเสียการดำรงอยู่ คุณไม่เคยสังเกตหรือเมื่อคุณตื่นตัว คุณจะสัมผัสขณะที่เปลี่ยนไป คุณจะสัมผัส หนักแน่น เมื่อคุณมีสติ คุณจะรู้สึกถึงการดำรงอยู่อันกล้าแข็งจนเกือบจับต้องได้ เมื่อคุณไร้สติ ปล่อยให้ถูกลากไป หรือ่วงงุน สำนักแห่งการดำรงอยู่ของคุณจะน้อยลง มันเป็นส่วนเดียวกับความรู้ตัวเสมอ

ดังนั้น คำสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าก็คือการมีสติระลึกรู้ ไม่มีอื่น ขอเพียงแต่ระลึกรู้ เพราะสตินั้นขัดเกลาเกี่ยวกับการดำรงอยู่ การระลึกรู้จึงสร้างตัวคุณขึ้น มันสร้างคุณคนหนึ่งขึ้นให้แตกต่างจากคุณอีกคนที่คุณเป็น คนที่คุณไม่อาจคิดจินตนาการได้ เป็นคุณคนหนึ่งซึ่ง 'ตัวกู' ได้หายไป ที่ซึ่งไร้ความคิดว่าตัวตนดำรงอยู่ ไม่มีสิ่งใดให้นิยามคุณได้... เป็นความว่างอันพิสุทธิ์ ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นความว่างอันไร้ขอบเขต

คำว่า **นิพพาน** เป็นคำที่มีความหมายด้านลบ โดยตัวอักษรแล้ว หมายถึง ‘เป่าเทียนให้ดับ’

พระพุทธเจ้าใช้คำนี้สำหรับภาวะปรมาตม์แห่งการระลึกรู้ พระองค์คงเลือกคำที่มีความหมายเชิงบวกมาบ้างแล้ว ในอินเดียมีคำที่มีความหมายบวกหลายคำ **โมกษะ** หมายถึง เสรีภาพ อิสระภาพ **ไภวีย์** หมายถึง การอยู่ลำพัง อยู่ลำพังอย่างสมบูรณ์ **พราหมณภาวะ** หมายถึง ประสบการณ์แห่งปรมาตม์ แต่พระองค์กลับเลือกคำแปลกประหลาดซึ่งไม่เคยใช้ในบริบททางจิตวิญญาณเลย ‘เป่าเทียนให้ดับ’ คุณจะเชื่อมโยงคำนี้เข้ากับประสบการณ์ทางจิตวิญญาณได้อย่างไรกัน

พระพุทธเจ้าตรัสว่า สิ่งที่เราเรียกกันว่าตัวตนของคุณไม่ใช่อะไรอื่นนอกเสียจากเปลวไฟ และมันถูกเผาไหม้ไปเรื่อยๆ ด้วยแรงปรารถนาของคุณ เมื่อแรงปรารถนานั้นหายไป เทียนก็หายไปด้วย เปลวไฟจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อีกต่อไป มันจึงหายสาบสูญไปเช่นกัน หายไปสู่จักรวาลอันไพศาล ไม่หลงเหลือร่องรอยเอาไว้ คุณจะหามันไม่พบอีก มันอยู่ที่นั่นแหละ ทว่าก็ได้หายไปชั่ววินาที จากการเป็นตัวตนใดๆ จากข้อจำกัดใดๆ

นั่นคือเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกคำว่า **นิพพาน** แทนที่จะเป็น การตระหนักรู้ เนื่องจากการตระหนักรู้ก็ยังมีอาตมภาพชั้นสูงอยู่ นั่นก็คือคุณเป็นคนที่ไม่ตระหนักรู้ เป็นการดำรงอยู่ที่อิสระ ทรงปัญญา เจิดจ้า เป็นผู้ค้นพบ ทว่า **ตัวคุณ** ก็ยังคงอยู่

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ‘ตัวคุณ’ ก็จะไปไหน ใครจะค้นพบได้เล่า ตัวตนของคุณแตกสลายออก คุณเป็นเพียงการประกอบรวมของธาตุ แล้วแต่ละธาตุก็ไถ่กลับสู่ถิ่นกำเนิดของมัน ไม่เหลืออัตลักษณ์ของปัจเจกอีก ไซ้ คุณจะดำรงอยู่เพียงเดียวกับจักรวาล...

ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงหลีกเลี่ยงคำที่มีความหมายเชิงบวก ทรงรู้แนวโน้มของมนุษยชาติ คำที่มีความหมายเชิงบวกทั้งหลายล้วนส่งเสริมความรู้สึกถึงอัตตา แต่คำที่มีความหมายลบทำอย่างนั้นไม่ได้ นั่นคือเหตุผลที่คำนี้ไม่แปดเปื้อน คุณไม่อาจทำอะไรที่ไม่แปดเปื้อนเกิดมลทินได้ ผู้คนกริ่งเกรงที่จะใช้คำนี้ ลึกลงไปภายใน

ล้วนยำเกรง... **นิพพาน** พระพุทธเจ้าทรงถูกถามนับพันครั้ง “คำว่า **นิพพาน** ของพระองค์ไม่ทำให้เรารู้สึกตื่นเต้น ไม่ทำให้เราเกิดความปรารถนาจะบรรลุถึงคำว่าความจริงสูงสุด การตรัสรู้ การตระหนักรู้ในพระเจ้า เหล่านี้ล้วนสร้างความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ แต่คำของพระองค์ไม่สร้างแรงปรารถนาเลย”

และพระพุทธเจ้าตรัสครั้งแล้วครั้งเล่า “นั่นคือความงามของถ้อยคำ คำเหล่านั้นทั้งหมดที่สร้างแรงปรารถนาในตัวท่านจะไม่ช่วยอะไรท่าน เพราะตัวความปรารถนาเองก็คือรากแห่งความทุกข์ของท่าน การครอบครองบางสิ่งบางอย่างคือความเครียดของท่าน **นิพพาน** ทำให้ท่านปลอดพ้นจากความเครียด ไม่มีอะไรต้องปรารถนาอีก ตรงกันข้าม ท่านจะต้องเตรียมตัวเองให้ยอมรับการแตกดับ ในการแตกดับนั้นท่านไม่อาจครอบครองตัวตน นี่คือเหตุที่คำนี้ยังคงไม่แปดเปื้อน”

ไม่มีคำอื่นที่ไม่แปดเปื้อน ความหมายเชิงลบของมันคือเหตุผล และมีเพียงศาสดาผู้ยิ่งใหญ่เท่านั้นที่สามารถมอบสิ่งนี้ให้แก่มวลมนุษยชาติ สิ่งที่คุณไม่อาจทำให้แปดเปื้อนได้ แม้คุณจะมีใจอยากทำก็ตาม ยี่สิบห้าศตวรรษแล้ว... แต่ก็ไม่มีทาง **นิพพาน**จะทำให้คุณดับสลาย แต่คุณไม่อาจทำอะไรกับ**นิพพาน**ได้

แน่นอนว่านี่คือคำที่บริสุทธิ์ที่สุด กระทั่งเสียงของถ้อยคำ ไม่ว่าคุณจะเข้าใจความหมายหรือไม่ก็ตาม ก็ยังเป็นเสียงที่ปลอบโยน ให้ความนิ่งสงบอยู่ลึกๆ ซึ่งคำอื่นๆ เช่น การตระหนักรู้ถึงพระเจ้า ความสมบูรณ์ ภาวะปรมาตม์... ล้วนไม่ให้ความรู้สึกสงบเช่นนี้ เวลาได้ยินคำว่า**นิพพาน** มันราวกับว่าเวลาได้หยุดลง ราวกับไม่มีแห่งหนใดที่ต้องไปอีก ในช่วงขณะเช่นนี้ คุณสามารถหลอมละลาย แตกดับสลายไป โดยไม่ทิ้งร่องรอยใดไว้เบื้องหลังอีกเลย

เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติ โหราจารย์ผู้ยิ่งใหญ่กล่าวกับกษัตริย์ว่า “เรากริ่งเกรงที่จะกล่าว ทว่าท่านต้องตระหนักว่า ทารกน้อยนี้จะเติบโตขึ้นเป็น

จักรวาล” คำว่า จักรวาล หมายถึง ผู้ยิ่งใหญ่ เรื่องอำนาจทั่วโลก “หรืออาจกลายเป็นขอทานที่สิ้นไร้ ไม่มีอะไรเลย” เป็นสองขั้วสุดโต่ง...

กษัตริย์ทรงมีอายุแล้ว และนี่คือพระโอรสองค์เดียวของพระองค์ ประสูติเมื่อพระองค์ชราภาพ พระองค์ทรงถามโหรว่าจะป้องกันพระโอรสไม่ให้กลายเป็นขอทานและสละทางโลกได้อย่างไร โหรเหล่านั้นไม่มีความรู้เรื่องจิตหรือจิตวิทยา เหล่าโหรอาจรู้เรื่องดวงดาวอันห่างไกล ที่ซึ่งแสงใช้เวลาเดินทางหลายล้านปีแสงกว่าจะมาถึงโลก... ช่วงโง่เขลาอะไรอย่างนั้น ที่คนเราจะคิดว่าดวงชะตาของตนกำหนดโดยดวงดาวนับล้านๆ ที่อยู่แสนไกล! มีเหตุผลหนึ่งที่โหราศาสตร์ยังมีความสำคัญ นั่นก็เพราะมันทำให้เราพอใจ เมื่อได้คิดว่าจักรวาลทั้งปวงสนอกสนใจตัวเรา กระทั่งดวงดาวที่อยู่แสนไกลก็ยังพยายามอย่างสุดขีดที่จะส่งผลบางอย่างกับเรา เราไม่ใช่แค่คนธรรมดา ไม่ใช่คำ

ดวงดาวห่างไกลเหล่านั้นไม่แม้แต่จะสนใจคุณ มันทำไม่ได้ ทว่าอัตราของคุณก็รู้สึกอึดอัดใจยิ่งนัก โหรใช้สิ่งนี้หาประโยชน์มานับแต่เริ่มมีมนุษย์แน่นอน พวกเขาหลอกใช้คุณ คุณต้องจ่ายเงินให้ แต่ก็ดูเหมือนคุ้มค่า เพราะพวกเขาชวนให้อัตตาอันยิ่งใหญ่แก่คุณ คุณตัวใหญ่ขึ้น สลักร้าสำคัญมากขึ้น ยิ่งกว่าดวงดาวที่ใหญ่ที่สุดบนท้องฟ้า เพราะดวงดาวพวกนั้นก็ยังมีหมุนรอบตัวคุณ!

แต่โหราจารย์เหล่านั้นไม่ได้ฉลาดเท่า ชิกมันด์ พรอยด์ พวกเขาหลอกลวงคุณว่า “หากพระองค์ไม่ต้องการให้พระโอรสสละทางโลก ก็ทรงต้องเตรียมบางอย่าง”

ในอินเดีย มีฤดูกาลที่แยกขาดจากกันชัดเจนปีละสามฤดู นับตั้งแต่เกิดระเบิดปรมาณูทั่วโลก สิ่งนี้ได้เปลี่ยนไป แต่ก่อนนั้น ฝนจะเริ่มตกในวันเดียวกันของทุกปี และฝนจะหยุดตกในวันเดียวกัน ฤดูหนาวจะมาถึงในวันเดียวกันของทุกปี แล้วอีกสี่เดือน ในวันเดียวกัน ก็จะสิ้นสุดฤดูหนาว เป็นเรื่องแน่นอนชัดเจนเช่นนั้นนานหลายศตวรรษ บัดนี้ไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว แต่ในสมัยของพระพุทธเจ้า เวลานั้นแน่นอน พระบิดาของพระพุทธเจ้าทรงมีพระราชวังสามแห่ง แต่ละแห่งสำหรับแต่ละฤดูกาล ในฤดูร้อน เป็นพระราชวังบนเนินเขา ซึ่งเย็น งดงาม และเขียวชอุ่ม

มีการดูแลอย่างถี่ถ้วนเพื่อให้พระพุทธรูปต้องทรงเดือดเนื้อร้อนใจกับโลกภายนอก ส่วนในฤดูหนาว ในพระราชวังก็จะอบอุ่นสบาย

โหราจารย์หลอกลวงคุณว่า “ต้องทรงให้พระโอรสแวดล้อมด้วยหญิงงามตั้งแต่ต้น เพราะเมื่อพระองค์เติบโตเป็นหนุ่มแล้ว ก็จะมีหญิงงามทั่วทั้งแผ่นดิน” พวกเขาหลงใหลไปในรายละเอียดแม้กระทั่งว่า พระโอรสต้องไม่ควรเห็นคนแก่ เพราะการเห็นคนแก่จะทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า “นี่คือความเป็นไปของทุกๆ คนอย่างนั้นหรือ” ต้องไม่ให้พระโอรสทอดพระเนตรเห็นคนตาย เก็บงำพระองค์ไว้ไม่ให้ตระหนักถึงความจริงแห่งชีวิต รักษาพระองค์ไว้ในดินแดนแห่งความฝัน ข้อเสนอนี้ก็เหมือนเมื่อทรงมีทุกสิ่งแล้ว เหตุใดจึงจะละทิ้งไปเสียเล่า

แพทย์ที่เก่งกาจที่สุดของแผ่นดินต้องคอยดูแลพระโอรส กระทั่งคนสวนในอุทยานก็ถูกสั่งว่าอย่าให้พระพุทธรูปเห็นดอกไม้โรยราหรือใบไม้เปลี่ยนสี ในยามค่ำคืน ทุกสิ่งที่สำคัญถึงความตายต้องถูกย้ายออกไปให้หมด พระองค์พึงเห็นเฉพาะดอกไม้อ่อนๆ ผลิบาน งดงาม เห็นเพียงใบไม้สีเขียวที่เขียวสดอยู่เสมอ

กษัตริย์สามารถจัดการสิ่งเหล่านี้ได้ ทรงทำทุกสิ่ง แล้วทุกสิ่งก็ตอบโต้กลับ โหรเหล่านั้นไม่คิดถึงความจริงง่ายๆ อย่างหนึ่ง นั่นคือหากคุณให้ทุกสิ่งกับใคร เก็บเขาไว้ไม่ให้ตระหนักถึงสิ่งน่ารังเกียจที่อยู่รายรอบ ไม่ช้าเขาก็จะเบื่อ ไม่ช้าเขาก็จะเริ่มคิด “แค่นี้หรือ แล้วพรุ่งนี้ก็จะเป็นอย่างนี้อีก แล้ววันถัดจากพรุ่งนี้ก็จะเป็นอย่างเดิม จะมีประโยชน์อะไร” เขาจะเริ่มเบื่อหน่าย และนั่นคือสิ่งที่เกิดขึ้น พระพุทธรูปทรงเริ่มเบื่อกับความงามไม่แปรเปลี่ยนของหญิงสาว ความงามไม่แปรเปลี่ยนของดอกไม้ แล้วจะทรงเป็นเช่นนั้นต่อไปได้อีกนานแค่ไหน โหรเหล่านั้นคือเหตุผลที่พระพุทธรูปเจ้าสละราชบัลลังก์ หากพระองค์ได้รับอนุญาตให้มีชีวิตอยู่เช่นคนธรรมดา บางทีก็อาจไม่มีพระพุทธรูป ในทางหนึ่ง โหรเหล่านั้นได้สร้างคุณยิ่งใหญ่ให้มวลมนุษยชาติโดยไม่รู้ตัว

เรื่องเล่านี้ยังคงมีอยู่ เคยมีงานฉลองประจำปีในเมืองหลวง และปกติแล้วเจ้าชายผู้จะได้เป็นกษัตริย์ก็ต้องไปร่วมเพื่อเปิดงาน งานฉลองนั้นยาวนานสองถึงสามสัปดาห์ มีทุกสิ่ง ทั้งการแข่งขันกรีฑาทุกประเภท การแสดงทุกอย่าง

พระพุทธเจ้าทรงเข้าร่วมงานฉลองแห่งความเยาว์วัยนี้ในปีที่ยี่สิบเก้าของพระองค์ ระหว่างทางไปงาน มีการดูแลอย่างถี่ถ้วน แต่การดำรงอยู่ก็มีวิธีเข้าถึงคุณจนได้ คุณไม่อาจคงอยู่ในหลุมศพปิดล้อมสนิทได้ เว้นแต่คุณจะตาย ถ้าคุณยังมีชีวิตอยู่ ก็มีรอยแตกบางแห่ง ที่ซึ่งการดำรงอยู่จะแทรกซอนเข้ามาทำให้คุณตระหนักถึงความจริงได้ โหรและกษัตริย์ไม่อาจชาญฉลาดไปกว่าการดำรงอยู่ได้

มีการระแวงตระวังทุกอย่างระหว่างทางจากพระราชวังไปยังสถานที่จัดงาน ต้องไม่มีคนแก่ ไม่มีการแพทย์ ไม่มีสิ่งใดที่อาจสร้างคำถามให้พระพุทธเจ้า แต่คุณไม่อาจหลีกเลี่ยงความจริงได้นานนัก ขณะที่รถม้ากำลังจะถึงสถานที่จัดงาน พระพุทธเจ้าก็ทอดพระเนตรเห็นชายชราคนหนึ่ง ชายแก่ผู้นั้นหูหนวกและไม่ได้ยินว่าวันนี้เขาจะผ่านถนนเส้นนี้ไม่ได้ ต้องอยู่แต่ในบ้าน หรือไม่ก็ไปที่อื่น เขาหูหนวกไม่ได้ยิน จึงออกมานอกบ้านตามปกติ เขากำลังจะไปซื้อของที่ตลาด

เป็นครั้งแรกในยี่สิบเก้าปีพระพุทธเจ้าทรงเห็นชายชราที่อีกไม่นานก็จะตาย ทรงถามสารถึว่า “นั่นอะไรกัน เกิดอะไรขึ้นกับชายคนนี้ เราไม่เคยเห็นอะไรอย่างนี้มาก่อน!”

สารถึรักพระพุทธเจ้าราวกับบุตรของตนเอง เขาไม่อาจโกหกได้ เขากล่าวว่า “แม้จะฝ่าฝืนคำสั่งพระบิดาของพระองค์ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่อาจโกหกพระองค์ได้ พระองค์ได้รับการปกป้องไม่ให้เห็นคนแก่ ทุกๆ คนจะแก่ลง ข้าพเจ้าเองก็จะแก่เฒ่า นี่คือนิเวศของชีวิต”

พระพุทธเจ้าตรัสถามทันทีว่า “แล้วเราก็จะแก่ตัวลงวันหนึ่งด้วย เหมือนชายผู้นี้ใช่ไหม”

สารถึกล่าวว่า “ข้าพเจ้าต้องกล่าวความจริงกับพระองค์ ข้าพเจ้าไม่อยากให้สิ่งนี้เกิดขึ้นกับพระองค์เลย แต่นี่คือกฎของธรรมชาติ ไม่อาจทำอะไรได้ จากเด็กพระองค์จะกลายเป็นหนุ่ม แล้วจากหนุ่ม พระองค์ก็จะกลายเป็นคนแก่ในวันหนึ่งเช่นกัน”

และแล้ว ตอนนั้นเอง ก็มีคนตาย คุณห้ามความตายไม่ได้ สั่งความตายไม่ได้ว่า “ห้ามมาปรากฏบนถนนสายนี้ จงไปที่อื่น” ความตายไม่ได้อยู่ในเงื้อมมือ

ของคุณ ใครบางคนตาย มีคนร้องไห้ และร่างคนตายก็อยู่ตรงนั้น

พระพุทธเจ้าตรัสถาม “เกิดอะไรขึ้น ทำไมผู้คนถึงร้องไห้” พระองค์ไม่เคยเห็นใครร้องไห้มาก่อน ไม่เคยเห็นใครมีน้ำตา ไม่เคยเห็นใครตาย จึงทรงถาม “เกิดอะไรขึ้นกับชายคนนี้ เขาไม่แม้กระทั่งจะหายใจ!”

สารถึกล่าวว่า “นี่คือลำดับที่สอง ลำดับแรก พระองค์ทรงเห็นคนแก่ ไม่ช้าความตายก็จะมาสู่เขา และมันมาสู่ชายผู้นี้”

พระพุทธเจ้าตรัสถาม “วันหนึ่งเราก็จะตายใช่ไหม”

สารถึนั้น แม้กริ่งเกรงกษัตริย์ แต่เขาก็ต้องเป็นคนที่มีจริยธรรมแน่ จึงกล่าวว่า “ความจริงก็คือความจริง ไม่มีใครปฏิเสธได้ พระบิดาของพระองค์ก็จะสวรรคต ข้าพเจ้าก็จะตาย พระองค์เองก็จะสวรรคตด้วย ความตายเริ่มต้นขึ้นในวันที่พระองค์ประสูติ หลังจากเกิดแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงความตาย”

แล้วตอนนั้นเองพวกเขาก็ผ่านสนยาสิกคนหนึ่ง สนยาสิกคือผู้จาริกแสวงหา โหรเคยทูลกษัตริย์ว่า “ไม่ควรให้พระโอรสติดต่อกับสนยาสิใดๆ เพราะคนเหล่านั้นเป็นผู้สละทุกสิ่ง เป็นคนที่สอนว่าโลกนี้เป็นมายา ความปรารถนาทั้งหลายไม่ได้พาเราไปไหน การมีชีวิตอยู่เป็นแค่ความสูญเปล่า และความตายก็รายใกล้เข้ามาทุกขณะ พึงหลีกเลี่ยงสนยาสิ” และตลอดพระชนม์ชีพยี่สิบเก้าพรรษา พระพุทธเจ้าก็ไม่เคยล่วงรู้ว่ามีคนที่พยายามจะแสวงหาบางสิ่งที่อยู่เหนือจากชีวิตและความตาย

สนยาสิที่ใส่เสื้อผ้าสีแดงผู้นี้แลดูแปลกตาอย่างยิ่งสำหรับพระองค์ พระองค์ไม่เคยเห็นสนยาสิเลยตลอดพระชนม์ชีพยี่สิบเก้าพรรษา ด้วยความสงสัยจึงตรัสถาม “แล้วชายผู้นี้เล่า เราเคยเห็นผู้คน แต่ไม่เคยมีใครใส่เสื้อคลุมตัวโคร่งอย่างนั้น ทั้งยังมีเกลาอยู่ในมือ ชายผู้นี้เป็นใคร”

สารถึกล่าวว่า “ชายผู้นี้เข้าใจว่าความงามจะเปลี่ยนเป็นความน่าเกลียด ความเยาว์วัยจะเปลี่ยนเป็นความชรา ชีวิตจะกลายเป็นความตาย และเขาพยายามจะแสวงหาว่ามีอะไรเป็นนิรันดร์ไหม มีบางสิ่งไหมที่จะไม่ได้รับผลกระทบจากความเยาว์วัย ความชรา ความตาย หรือโรคภัย เขาคือสนยาสิ ผู้สละแล้วซึ่งทางโลก เขาเป็นผู้แสวงหาความจริง”

ใกล้จะถึงประวัติดีแล้ว แต่พระพุทธเจ้าตรัสกับสารีว่า “ซักรถกลับเกิด เราจะไม่ไปงานฉลองความเยาว์วัยแล้ว หากที่สุดความเยาว์วัยกลายเป็นความแก่ ความเจ็บป่วย ความตาย และถ้าสิ่งนี้จะเกิดขึ้นกับเราด้วย เราก็ได้สูญเสียสิบเก้าปี ไปอย่างไรประโยชน์ เรามีชีวิตอยู่ในความฝัน เราไม่ได้อ่อนเยาว์อีกต่อไป และเราก็ไม่สนใจที่จะเป็นเจ้าชายอีก คตินี้เราจะละทิ้งทุกอย่างแล้วออกไปแสวงหาความจริง”

สิ่งที่โหรและกษัตริย์เอาไว้มือเหมือนเป็นสามัญสำนึก... แต่สามัญสำนึกเป็นเพียงเรื่องผิวเผิน พวกเขาลาดเรื่องธรรมดาๆ ไป นั่นก็คือ เราไม่อาจเก็บคนคนหนึ่งไว้ตลอดช่วงชีวิตของเขาไม่ให้เขาตระหนักถึงความจริงได้ จะดีกว่าหากปล่อยให้เขารู้ตั้งแต่ต้น ไม่อย่างนั้นก็จะเกิดการระเบิดครั้งใหญ่ในชีวิต และนั่นคือสิ่งที่เกิดขึ้นในคตินั่นเอง พระพุทธเจ้าทรงหนีออกจากพระราชวังที่มีพร้อมทุกอย่าง

พระพุทธเจ้าทรงพยายามแสวงหาความจริงอย่างต่อเนื่องนานถึงหกปี ไม่มีใครเคยลองทุกวิถีทางอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงทำ พระองค์ทำทุกสิ่งที่ได้ทำ ทรงไปหาอาจารย์ทุกคนที่มีอยู่ ไม่มีอาจารย์สักคนที่พระองค์ไปได้ไปหา พระองค์เข้าหาอาจารย์ทุกท่าน ไม่ว่าใครจะสอนอย่างไร พระองค์ก็ทำได้อย่างสมบูรณ์แบบเสียจนอาจารย์ก็ต้องอิจฉาพระองค์ แต่ท้ายที่สุดแล้วอาจารย์ทุกท่านก็กล่าวกับพระพุทธเจ้าว่า “นี่คือทั้งหมดที่ข้าสามารถสอนเจ้าได้ ถ้ายังไม่มียะไรเกิดขึ้นอีก ข้าก็ไม่อาจตำหนิเจ้าได้ เพราะเจ้าทำทุกอย่างอย่างสมบูรณ์แล้ว ข้าช่วยอะไรไม่ได้ เจ้าต้องไปเสาะหาอาจารย์ท่านอื่น”

เรื่องแบบนี้หาได้ยากเพราะไม่เคยมีศิษย์ที่ทำทุกอย่างได้อย่างสมบูรณ์ อาจารย์จึงสามารถกล่าวว่า “เจ้ายังทำได้ไม่ตื้นๆ จึงไม่มีอะไรเกิดขึ้น” แต่พระพุทธเจ้าปฏิบัติได้ดี ดียิ่งยั้ง ดีจนไม่มีอาจารย์ท่านไหนกล่าวได้ว่า “เจ้ายังปฏิบัติไม่ดีพอ” ดังนั้นเหล่าอาจารย์จึงยอมแพ้ ต้องกล่าวว่า “นี่คือทั้งหมดที่เราสอนเจ้าได้ และเจ้าได้ปฏิบัติหมดสิ้นแล้ว แต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น คงดีกว่า หากเจ้า

จะไปเสาะหาอาจารย์ท่านอื่น เจ้าไม่เหมาะกับข้าหรือ”

พระพุทธเจ้าย้ายสำนักถึงหกปี ทรงปฏิบัติแม้กระทั่งเทคนิคที่แปลกประหลาดตามที่ได้รับคำสอนมา บางคนบอกให้พระองค์อดอาหาร พระองค์ก็อดอาหารนานหลายเดือน เสวยอาหารเล็กน้อย ทุกๆ สิบห้าวัน เพียงเดือนละสองครั้ง ต่อเนื่องนานถึงหกเดือน พระองค์ทรงอ่อนแอและแทบจะเหลือแต่โครงกระดูก ร่างกายซูบซีด แลดูคล้ายกับคนตาย พระองค์อ่อนแอจนแม้แต่จะเดินก็ยังไม่ได้ ในที่สุดก็อ่อนแรงจนต้องหลับตาภาวนา แทบล้มประดาตาย

วันหนึ่ง พระองค์ไปสรงในแม่น้ำเนรัญชรา ใกล้กับพุทธคยา พระองค์อ่อนแรงมากจนไม่อาจข้ามแม่น้ำได้ ทรงล้มลงในแม่น้ำ และคิดว่ากำลังจะจมน้ำตาย ในขณะสุดท้ายความตายได้มาเยือน พระองค์อ่อนแรงจนไม่อาจว่ายน้ำ แต่ทันใดนั้น พระองค์ทรงคว้าจับกิ่งไม้ได้และพยุงตัวอยู่ตรงนั้น และนั่นก็คือครั้งแรกที่ความคิดหนึ่งแล่นเข้ามา “ถ้าหากเราอ่อนแรงจนไม่อาจข้ามแม่น้ำเล็กๆ ธรรมดาๆ ในฤดูร้อน ในยามน้ำลด เมื่อน้ำแห้งลงจนกลายเป็นแม่น้ำสายเล็กจิ๋วราวกับลำธารเล็กๆ หากเพียงนี้เรายังข้ามไม่ได้ แล้วจะข้ามมหาสมุทรใหญ่ในโลกได้อย่างไร เราจะข้ามพ้นจากโลกได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้เลย เรากำลังทำอะไร?”

แล้วจะได้อย่างไร พระองค์ขึ้นจากแม่น้ำในตอนเย็นแล้วนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ต้นหนึ่งซึ่งก็คือต้นโพธิ์ และคำคตินั้นเมื่อพระจันทร์ฉายแสง มันเป็นคตินวันเพ็ญ พระองค์ทรงตระหนักว่าทุกความพยายามล้วนสูญเปล่า ทรงตระหนักว่าไม่มีอะไรสำเร็จลงได้ ความคิดอยากประสบความสำเร็จเป็นเรื่องไร้สาระ พระองค์ได้ทำทุกสิ่งแล้ว ทรงเสร็จสิ้นแล้วกับโลก โลกแห่งกิเลส ทรงเป็นกษัตริย์ และรู้จักแล้วกับทุกแรงปรารถนา ได้ใช้ชีวิตกับทุกความต้องการ ทรงเพียงพอแล้วกับสิ่งเหล่านั้น ไม่มีอะไรให้ต้องบรรลุอีก ไม่มีอะไรมีค่ามากพอ และจากนั้นตลอดหกปีก็ทรงทดลองบำเพ็ญทุกริกิริยา ทุกความพยายาม ภาวนาทุกรูปแบบ โยคะ ทุกสิ่งแล้วก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น พระองค์จึงตรัส “บัดนี้ ไม่มีสิ่งใดอีกยกเว้นความตาย ไม่มีสิ่งใดต้องบรรลุ ความคิดในการประสบความสำเร็จล้วนไร้สาระ ความปรารถนาของมนุษย์เป็นเพียงสิ่งไร้ประโยชน์”

แล้วพระองค์ก็ละวางทุกความพยายามลงในคำคิณนั้น ทรงนั่งอยู่ใต้ต้นไม้
พ่อนคลาย ปลอดพ้นความพยายาม ไร้เป้าหมาย ไม่มีที่แห่งใดให้ไป ไม่มีสิ่งใด
ให้บรรลุ ไม่มีอะไรทรงจำต้องไขว่คว้า เมื่อคุณอยู่ในสภาวะจิตเยี่ยงนั้น
จิตอันพ่อนคลาย ไร้อนาคต ไร้ความต้องการ ไร้เป้าหมาย ไม่มีที่ใดต้องไป แล้ว
อย่างไรเล่า พระองค์เพียงแต่นั่ง ทรงกลายเป็นเหมือนต้นไม้ บรรทมหลับตลอด
ทั้งคืน ภายหลังพระพุทธเจ้าตรัสว่า นั่นคือครั้งแรกที่พระองค์ได้นอนหลับอย่าง
แท้จริง เพราะหากยังมีความต้องการใดๆ มันก็จะตามติดเข้าไปในการนอนหลับ
ด้วย คนที่หาเงินและคนที่ไล่ล่าเงินยังคงทำเช่นนั้นแม้กระทั่งในฝัน คนที่แสวงหา
อำนาจ เอกสิทธิ์ และการเมือง ก็ยังคงต่อสู้กับการเลือกตั้งในความฝันของตน
พวกคุณต่างรู้ว่า เมื่อคุณนั่งสอบนในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย เวลาหลับ คุณก็จะ
ฝันว่ากำลังทำข้อสอบอยู่ด้วย ครึ่งแล้วครึ่งเล่าที่คุณกลับไปนั่งตอบคำถามใน
ข้อสอบ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความต้องการหรือความพยายามใดๆ มันจะตามติด
ต่อไปในนิราธรรมณ์ และจะมีความพยายามสำหรับบางอย่างอยู่เสมอ

ในคิณนั้นไม่มีความพยายามใดๆ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราได้หลับอย่าง
แท้จริงเป็นครั้งแรกในนับล้านชาติภพ เป็นคิณแรกที่เราหลับ” การนอนหลับเช่นนั้น
ก็คือ *สมาธิ* เมื่อทรงตื่นขึ้นในยามเช้า ทรงมองเห็นดาวดวงสุดท้ายหายไป
ทรงมอง คงเป็นครั้งแรกที่ดวงพระเนตรเป็นเสมือนกระจก ไม่มีอะไรบรรจุอยู่
เพียงแต่ว่างเปล่า ปลอดพ้น ไม่มีสิ่งใดให้เพ่งมอง เมื่อดาวดวงสุดท้ายเลื่อนลับไป
พระพุทธเจ้าตรัสว่า “พร้อมกับดาวดวงที่เลื่อนลับไป ตัวเราก็เลื่อนลับไปเช่นกัน
ดวงดาวได้สูญไป และเราก็สูญไปด้วย” เนื่องจากอัตตาคะมีอยู่ได้ก็เมื่อมี
ความพยายามเท่านั้น หากเราต้องการอะไรบางอย่าง ก็จะเป็นการเติมเต็มอัตตา
คุณกำลังทำบางสิ่ง ไปให้ถึงบางแห่ง บรรลุบางอย่าง ทว่าเมื่อปลอดพ้น
ความพยายามนั้น เราจะมิอยู่ได้อีกอย่างไร

ดาวดวงสุดท้ายสูญไป “และ” พระพุทธเจ้าตรัส “เราก็สูญไปด้วย เมื่อเรามอง
ท้องฟ้าว่างเปล่า เมื่อเรามองเข้าไปภายใน ก็ไม่มีอะไร *อนัตตา* ไร้ตัวตน ไม่มีใคร”

กล่าวกันว่า พระพุทธเจ้าทรงพระสรวลกับความไม่เป็นสาระทั้งปวง ไม่มีใคร

ไปถึง ไม่มีใครที่จะไปถึงเป้าหมาย ไม่มีใครสามารถบรรลุถึงเสรีภาพ ไม่มีใครเลย
ไม่มีสรรพสิ่ง ปลอดพ้นทะเล ทะเลอยู่ภายใน “และ” พระองค์ตรัส “ในชั่วขณะ
ที่ปลอดพ้นความพยายามใดๆ เราได้บรรลุ ได้ตระหนักรู้”

แต่อย่าไปนั่งพ่อนคลายใต้ต้นไม้ และอย่าตั้งหน้าตั้งตารอให้ดาวดวงสุดท้าย
หายสูญ ทั้งอย่าเฝ้าคิดว่าเมื่อดวงดาวหายลับไปแล้ว ตัวตนของคุณจะหายไปด้วย
เพราะหากปีนั้นจะต้องเป็นรากฐานของสูญตา และนี่ก็คือปัญหา หากปราศจาก
ความพยายาม ไม่มีใครเคยบรรลุ แต่หากมีเพียงความพยายาม ก็ไม่มีใครเคยบรรลุ
ด้วยความพยายามที่ต่อเนื่องจนถึงจุดที่ปลอดพ้นความพยายามแล้วต่างหากเล่า
การตระหนักรู้จึงจะเป็นไปได้

พระพุทธเจ้านำมุมมองการทำสมาธิภาวนาแบบใหม่มาสู่โลก ก่อนหน้า
พระพุทธเจ้า การทำสมาธิภาวนาคือสิ่งที่คุณต้องทำวันละหนึ่งหรือสองครั้ง
หนึ่งชั่วโมงในตอนเช้า หนึ่งชั่วโมงในตอนค่ำ แล้วก็แค่นั้น พระพุทธเจ้าทรงมอบ
การตีความใหม่ให้แก่กระบวนการทำสมาธิภาวนา พระองค์ตรัสว่า “การทำสมาธิ
ภาวนาแบบที่ทำในยามเช้าหนึ่งชั่วโมง ยามค่ำหนึ่งชั่วโมง หรือต่อให้ทำวันละห้า
หรือสี่ครั้ง ก็ไม่มีคุณค่ามากนัก การทำสมาธิภาวนาไม่อาจเป็นสิ่งที่ทำแยกขาด
ออกจากชีวิตได้ ไม่ว่าจะนานหนึ่งชั่วโมง หรือสิบห้านาที สมาธิภาวนาต้องเป็น
เนื้อหาเดียวกับชีวิตของเรา ต้องเป็นเสมือนกับการหายใจ เราไม่อาจหายใจ
หนึ่งชั่วโมงในยามเช้า และหนึ่งชั่วโมงในยามค่ำ ไม่อย่างนั้นยามค่ำคงไม่มีวันมาถึง
แต่ต้องเป็นเสมือนหนึ่งลมหายใจ กระทั่งเวลาหลับ ลมหายใจก็ยังต่อเนื่อง เราอาจ
อยู่ในอาการโคม่า แต่ลมหายใจก็ยังต่อเนื่อง”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า การทำสมาธิภาวนาควรเป็นเรื่องต่อเนื่อง มีเพียง
เท่านั้นที่จะเปลี่ยนแปลงเราได้ และพระองค์ก็ได้วิวัฒนาการเทคนิคการทำสมาธิ
ภาวนาขึ้นมาใหม่

สิ่งยิ่งใหญ่ที่พระองค์มอบให้แก่โลกก็คือวิปัสสนา

คำว่า *วิปัสสนา* ดั้งเดิมเป็นภาษาบาลี เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้พูด... พระองค์คุ้นเคยกับภาษาสันสกฤตอย่างดีเยี่ยม ในฐานะเจ้าชาย ทรงได้รับการศึกษาทางวรรณคดีขั้นสูงสุดของยุคนั้น ทว่าเมื่อทรงเริ่มเทศนา พระองค์ไม่เคยใช้ภาษาสันสกฤตเลย เพราะสันสกฤตเป็นภาษาของปัญญาชน ของพราหมณ์ ของนักบวช แต่ไม่ใช่ของปวงชน มันไม่ใช่ภาษาที่มีชีวิต เป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์ในบรรดาภาษาทั้งปวงของโลก มีการพูดกันเฉพาะคนที่ได้ศึกษา ในหมู่ผู้รู้ และเพราะไม่ใช่ภาษาที่แพร่หลาย จึงกลายเป็นภาษาที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนทั่วไป แต่ถ้าแปลออกมา ก็ไม่มีอะไรพิเศษ บางครั้งก็ไม่มีอะไรเลยนอกจากคำขยะ แต่มันมีท่วงทำนองเหมือนดนตรี โครงสร้างภาษานั้นสมบูรณ์แบบที่สุดในบรรดาภาษาทั้งหลายในโลก เป็นภาษาที่เรียนรู้ยาก มีตัวอักษรห้าสิบสองตัว ภาษาอังกฤษมีเพียงยี่สิบหกตัว แปลว่ายังมีอีกยี่สิบหกเสียงที่ไม่มีในภาษาอังกฤษ ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่รุ่มรวยกว่าเป็นสองเท่า เพราะมันออกเสียงได้ทุกเสียง ด้วยตัวอักษรทั้งหมด ไม่มีเสียงใดหลงเหลือเลย เสียงเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่ค่อยมีใครใช้กันก็มีปรากฏ ทั้งเสียงที่ออกเสียงได้ยากมาก เสียงที่แทบไม่มีใครใช้เลย แต่สามารถออกเสียงได้ ล้วนรวมอยู่ทั้งหมด

ทว่าพระพุทธเจ้าทรงตัดสินใจจะตรัสในภาษาของมหาชน ถือเป็นการปฏิวัติ เพราะภาษาของมหาชนนั้นไม่ถูกไวยากรณ์ ด้วยการใช้แบบคนสามัญ มีการเปลี่ยนเสียง เปลี่ยนสำเนียง ถ้อยคำเป็นแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อน บาลีเป็นภาษาเรียบง่าย ในด้านหนึ่งถือเป็นภาษาของคนที่ไม่รู้ประสีประสาและไร้เดียงสา วิปัสสนาเป็นคำบาลี มีความหมายตามตัวอักษรดั้งเดิมว่า ‘มอง’ โดยมีความหมายเปรียบเปรยว่า ‘เฝ้าดู สังเกต’

พระพุทธเจ้าเลือกการทำสมาธิภาวนาที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการทำสมาธิภาวนาขั้นพื้นฐาน การทำสมาธิภาวนาทั้งหมดก็คือการเฝ้าสังเกตในรูปแบบต่างๆ การสังเกตปรากฏในสมาธิภาวนาทุกรูปแบบ ถือเป็นพื้นฐานที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พระพุทธเจ้าขจัดสิ่งปดีย์ย่อยอื่นๆ ออก แล้วรักษาไว้เฉพาะพื้นฐานสำคัญ นั่นก็คือ

การสังเกต

การเฝ้าสังเกตนั้นมีสามขั้นตอน พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ ทรงเริ่มต้นด้วยร่างกาย เพราะเป็นสิ่งที่สังเกตได้ง่ายที่สุด เป็นเรื่องง่ายที่จะเห็นว่ามีมือของข้าพเจ้าเคลื่อนไหว มือของข้าพเจ้ายกขึ้น ข้าพเจ้าสามารถสังเกตตัวเองขณะเดินอยู่บนถนน จับสังเกตแต่ละก้าวที่เดิน เฝ้ามองเวลากินอาหาร ดังนั้นก้าวแรกของวิปัสสนาก็คือการจับสังเกตกิริยาต่างๆ ของร่างกายซึ่งเป็นขั้นตอนที่ง่ายที่สุด วิถีทางวิทยาศาสตร์ทั้งหลายเริ่มจากขั้นตอนที่ง่ายที่สุดเสมอ ขณะจับสังเกตร่างกาย คุณจะทิ้งไปกับประสบการณ์ใหม่ๆ หากคุณเคลื่อนไหวมือพร้อมกับจับสังเกต เฝ้ามอง ตื่นตัว ตระหนักรู้ คุณจะรู้สึกได้ถึงความสง่างามและความเจียบบางอย่างของมือ เมื่อคุณเคลื่อนไหวมือได้โดยไม่จับสังเกต มันจะเร็วขึ้น ทว่าลงดงมันน้อยลง พระพุทธเจ้าเคยทรงเดินช้าอย่างยิ่ง จนหลายครั้งมีผู้ถามว่าทำไมพระองค์เดินช้ามาก พระองค์ตรัสว่า “นี่คือส่วนหนึ่งของการเจริญสมาธิภาวนาของเรา จงเดินร่าวกกับกำลังเดินอยู่ในลำธารเยือกเย็นในฤดูหนาว... ข้าฯ ตื่นรู้ เพราะลำธารนั้นเย็นเฉียบ ตระหนักรู้เพราะกระแสน้ำไหลเชี่ยว เฝ้าสังเกตแต่ละก้าวของเธอเพราะเธออาจลื่นไถลไปบนก้อนหินในลำธาร”

วิธีการยังคงเป็นเช่นเดิม เพียงแต่เป้าหมายเปลี่ยนไปในแต่ละก้าว ขั้นตอนที่สองก็คือการเฝ้าสังเกตจิต ถึงขั้นนี้คุณก็เคลื่อนเข้าไปยังโลกภายในลึกเข้าไปอีก จับสังเกตความคิดของคุณ หากคุณประสบความสำเร็จในการจับสังเกตร่างกาย ก็ไม่ใช่เรื่องยากนัก ความคิดเป็นคลื่นอันแผ่วเบา คลื่นไฟฟ้า คลื่นวิทยุ ทว่ามันเป็นเสมือนรูปหรือวัตถุเช่นเดียวกับร่างกาย มองไม่เห็น เหมือนดั่งอากาศที่เราองไม่เห็น ทว่าอากาศก็เป็นรูปหรือวัตถุแบบเดียวกับก้อนหิน ความคิดของคุณก็เช่นกัน มันเป็นรูปที่มองไม่เห็น นี่คือนขั้นตอนที่สอง ขั้นกลาง คุณเคลื่อนย้ายไปสู่สิ่งที่มองไม่เห็นทว่าก็ยังเป็นรูป... เฝ้ามองความคิดของคุณ ภายใต้งู๋นไขเดียวเท่านั้น นั่นก็คืออย่าตัดสินมัน

อย่าตัดสิน เนื่องจากชั่วขณะที่คุณเริ่มตัดสิน คุณก็จะหลงลืมการเฝ้าสังเกต มันหาได้มีอะไรเป็นอุปสรรคกับการตัดสิน แต่เหตุผลที่ห้ามตัดสินก็เพราะในชั่วขณะ

ที่คุณเริ่มตัดสินใจว่า “นี่เป็นความคิดที่ดี” แม้เพียงเท่านั้นคุณก็ไม่ได้เฝ้าสังเกตเสียแล้ว เมื่อคุณเริ่มคิด คุณเข้าไปเกี่ยวข้องกับ คุณไม่อาจยืนอยู่ห่างๆ ยืนอยู่ริมถนนแล้ว เพียงแต่มองดูการจราจร จงอย่าเข้าร่วม ไม่ว่าด้วยการสรรเสริญ ให้คุณค่าหรือประณาม ไม่ควรมีทัศนคติใดๆ ต่อสิ่งที่ผ่านเข้ามาในใจ คุณควรเฝ้ามองความคิดของคุณราวกับเป็นหมู่เมฆเคลื่อนผ่านท้องฟ้า อย่าตัดสินพวกมันว่าเมฆดำนั้นแสนชั่วร้าย ส่วนเมฆขาวนั้นแสนปราดเปรื่อง เมฆก็คือเมฆ พวกมันทั้งไม่ชั่วและไม่ดี ความคิดก็เช่นเดียวกัน เป็นเพียงความยาวคลื่นเล็กๆ ที่แล่นผ่านจิตใจของคุณเท่านั้น

เฝ้ามองโดยปราศจากการตัดสินแล้วคุณจะได้พบความประหลาดใจอันใหญ่หลวงอีกครั้ง เมื่อการเฝ้ามองนั้นมั่นคงขึ้น ความคิดก็จะมันน้อยลงและน้อยลง สัดส่วนนั้นเป็นเช่นเดียวกัน หากคุณตั้งมั่นอยู่ในการเฝ้าสังเกตห้าสิบเปอร์เซ็นต์ อีกห้าสิบเปอร์เซ็นต์ของความคิดของคุณก็จะหายไป หากคุณตั้งมั่นอยู่ในการเฝ้าสังเกตหกสิบเปอร์เซ็นต์ ก็จะเหลือเพียงสี่สิบเปอร์เซ็นต์ของความคิดอยู่ที่นั่น หากคุณเฝ้าสังเกตได้อย่างบริสุทธิ์ถึงเก้าสิบเก้าเปอร์เซ็นต์ ก็จะมีความคิดใดๆ ผุดขึ้นเพียงนานๆ ครั้ง ถือเป็นหนึ่งเปอร์เซ็นต์ที่ผ่านมาบนถนน ถัดจากนั้นไปก็ไม่มีอาการจราจรอีกแล้ว ชั่วโงมเร่งด่วนไม่เหลืออยู่อีก เมื่อคุณไม่ตัดสินสิ่งใดมาถึงหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ เพียงแต่เฝ้าสังเกต ก็แปลว่าคุณได้กลายเป็นเพียงกระจก เพราะกระจกนั้นไม่เคยตัดสินใคร เมื่อหญิงอับลักษณ์ส่องกระจก กระจกไม่ได้ตัดสิน หญิงงามส่องกระจกก็ไม่ต่างกัน หากไม่มีใครส่องกระจก กระจกยังคงบริสุทธิ์เท่ากับเมื่อมีคนมาส่องมัน ไม่ว่าจะมิภาพสะท้อนหรือไม่มีภาพสะท้อน การเฝ้าสังเกตจะกลายเป็นกระจก

นี่คือการบรรลุขั้นตอนที่ใหญ่ในการทำสมาธิภาวนา คุณมาถึงครึ่งทางแล้ว และต่อไปนี่คือส่วนที่ยากที่สุด บัดนี้คุณรู้ความลับแล้ว และจะประยุกต์ความลับแบบเดียวกันไปใช้กับเป้าหมายถัดไป

จากความคิด คุณต้องย้ายมาสู่ประสบการณ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นั่นก็คืออารมณ์และความรู้สึก จากจิตใจสู่หัวใจ ด้วยเงื่อนไขเดียวกัน อย่าตัดสิน เพียงเฝ้ามอง

แล้วคุณจะประหลาดใจที่พบว่าอารมณ์ความรู้สึกส่วนใหญ่นั้นครอบงำคุณ... ตอนนี้ หากคุณรู้สึกเศร้า คุณก็จะเศร้า คุณถูกความเศร้าเข้าครอบงำ เมื่อคุณรู้สึกโกรธก็ไม่แตกต่าง คุณจะเต็มไปด้วยความโกรธ ทุกๆ เส้นใยในตัวคุณจะเต้นเร้าด้วยความโกรธ ทว่าการเฝ้ามองดูหัวใจ คุณจะพบประสบการณ์ที่ไม่มีอะไรเข้าครอบงำคุณได้อีก ความเศร้าเพียงมาแล้วก็ไป แต่คุณไม่ได้เศร้า สุขามาแล้ว ก็ไป คุณไม่ได้สุขด้วยเช่นกัน ไม่ว่าเกิดอะไรขึ้นในส่วนลึกของหัวใจของคุณก็ไม่ส่งผลต่อคุณอย่างสิ้นเชิง เป็นครั้งแรกที่คุณจะได้ลิ้มรสของการเป็นนาย คุณไม่ได้เป็นทาสที่ถูกลากถูกลงไปทางนั้นทางนี้อีกต่อไปแล้ว ทาสแบบนั้น ไม่ว่าจะเป็นามรณ์ความรู้สึก หรือใครต่อใคร ก็สามารถก่อวนคุณได้แม้ด้วยเรื่องเล็กน้อย

เมื่อคุณกลายเป็นผู้สังเกตการณ์ในขั้นตอนที่สาม คุณจะกลายเป็นนายของตัวเองเป็นครั้งแรก ไม่มีอะไรกังวลใจคุณได้อีก ไม่มีอะไรมีอำนาจเหนือคุณ ทุกสิ่งจะคงอยู่ห่างไกล ลึกลับ แต่คุณอยู่บนยอดเขา

เมื่อคุณเฝ้าสังเกตร่างกาย จิตใจ และหัวใจของคุณได้อย่างสมบูรณ์แล้ว คุณก็ไม่อาจทำอะไรได้มากไปกว่านี้ คุณต้องรอคอย เมื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนในสามขั้นตอนนี้แล้ว ขั้นตอนที่สี่จะเกิดขึ้นเองเสมือนเป็นรางวัล มันคือการก้าวกระโดดครั้งใหญ่จากหัวใจไปสู่ตัวตน สู่ศูนย์กลางที่สุดของการดำรงอยู่ของคุณ

คุณไม่อาจทำมันได้ มันเกิดขึ้นเอง ต้องระลึกไว้ว่า อย่าพยายามทำมัน เพราะหากคุณพยายามทำ คุณจะพบความล้มเหลวอย่างแน่นอน มันเกิดขึ้นเอง คุณเตรียมสามขั้นตอนนี้ แล้วขั้นที่สี่จะเป็นรางวัลที่มากจากการดำรงอยู่ด้วยตัวของมันเอง เป็นการก้าวกระโดดครั้งใหญ่ ทันใดนั้น พลัชีวิตของคุณ การสังเกตการณ์ของคุณ ก็จะผ่านเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งการดำรงอยู่ คุณได้มาถึงบ้านแล้ว

คุณสามารถเรียกมันว่า การตระหนักรู้ถึงตัวตน จะเรียกว่าการบรรลุธรรม หรือจะเรียกว่าการปลดปล่อยขั้นปรมาตมก็ได้ แต่มันก็ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่านั้น คุณมาถึงปลายทางแห่งการแสวงหาแล้ว คุณได้พบกับสัจธรรมแห่งการดำรงอยู่ มันจะนำความรื่นรมย์ครั้งใหญ่มาเยือนเหมือนเงา ด้วยตัวของมันเองและสิ่งที่อยู่รายล้อม

มีเรื่องเล่าเรื่องหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง ระหว่างทางนั้นมันเป็นวันที่อากาศร้อนในฤดูร้อน พระองค์รู้สึกกระหายน้ำ ทรงทราบภาพแล้ว พระองค์จึงขอร้องพระอานนทผู้เป็นศิษย์ว่า “อานนท เราเสียใจที่ต้องขอให้เธอย้อนกลับไป สองหรือสามไมล์ที่เราผ่านมามีลำธารสายเล็ก เรากระหายน้ำ เธอจงไปนำน้ำมาเถิด”

พระอานนทตอบว่า “พระองค์อย่าเสียใจไปเลย ถือเป็นความรื่นรมย์ของข้าที่จะได้รับใช้พระองค์ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม ข้าพเจ้าเป็นหนี้บุญคุณพระองค์ ไม่ใช่พระองค์เป็นผู้ติดค้าง พระองค์พักได้ต้นไม้แล้วข้าจะไป”

พระอานนทย้อนกลับไป ท่านรู้ว่าลำธารนั้นอยู่ที่ไหน เพราะเพิ่งเดินผ่านกันมา และขณะที่เดินผ่านริมธาร น้ำนั้นใสกระจ่างมาก ธารน้ำจากภูเขาจะมีความใสในแบบของมันเอง ทว่าเมื่อพระอานนทย้อนกลับไปนำน้ำ ก็มีเกวียนสองเล่มแล่นผ่านทำให้ลำธารทั้งสายขุ่นไปด้วยโคลน โคลนที่เคยตกตะกอนนอนกันถูกกววขึ้นสู่ผิวน้ำ ซากใบไม้ ใบไม้เน่า ล้วนลอยขึ้นสู่ผิวน้ำ พระอานนทไม่คิดว่าควรนำน้ำเช่นนี้ไปถวายพระพุทธเจ้า จึงกลับมาแล้วทูลพระพุทธเจ้าว่า “เกิดเรื่องบางอย่างขึ้น ข้าไม่อาจนำน้ำกลับมาถวายพระองค์ได้ แต่อย่าทรงกังวล อีกสี่ไมล์ข้างหน้าพระองค์จะได้พัก ข้ารู้ว่าแม่น้ำสายใหญ่ ที่นั่นข้าจะนำน้ำมาถวาย แม้จะตึกมากแล้ว และพระองค์ก็ทรงกระหาย แต่ข้าก็ทำอะไรไม่ได้”

พระพุทธเจ้าตรัส “ไม่ เราอยากให้เป็นน้ำจากลำธารสายนั้น เธอไม่จำเป็นต้องรอเวลาอีก เธอควรนำน้ำนั้นมา”

“แต่” พระอานนทกล่าว “น้ำนั้นสกปรกและขุ่นข้น ใบไม้เน่าลอยเกลื่อนข้าจะนำมาได้อย่างไร”

พระพุทธเจ้าตรัส “เธอไปนำมาเถิด”

เมื่อพระศาสดาตรัสเช่นนั้น... พระอานนทก็ย้อนกลับไปอย่างลังเลใจ แล้วก็ต้องประหลาดใจ ในเวลานั้นใบไม้ได้ลอยไปแล้ว น้ำที่ไหลรินอย่างต่อเนื่องได้พัดพาใบไม้ไป โคลนเลนขุ่นข้นก็ได้ตกตะกอน เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น พระอานนทกระจ่างแจ้ง ท่านนั่งลงริมลำธาร นี่คือการหมายของพระพุทธเจ้า

“จงกลับไป” และได้เห็นว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลง... เพียงแต่ท่านรอคอย ไม่ช้าน้ำใสแจ๋วก็จะมาอยู่ที่นั่นอีก

ท่านรอคอย ไม่ช้าน้ำก็ใส ท่านนำกลับมา พระพุทธเจ้าตรัส “อานนท เธอเข้าใจหรือยัง”

พระอานนทร้องให้ ท่านกล่าวว่า “ใช่ ข้าเข้าใจแล้ว ที่จริงแล้วข้าไม่ได้ทูลพระองค์ว่า เมื่อข้าย้อนไปในครั้งแรกและเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นคือเกวียนสองเล่มแล่นผ่านไปต่อหน้าข้าก่อกวนสายน้ำให้ขุ่นข้น ข้าลงไปในลำธาร พยายามให้ตะกอนนอนกัน ยิ่งข้าพยายามเท่าไร มันก็ยิ่งขุ่นข้นมากขึ้นเท่านั้น ยิ่งข้าเดินลงไป ในลำธาร โคลนเลนก็ยิ่งกววลอย มีใบไม้มากขึ้น เมื่อเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้น้ำตกตะกอน ข้าจึงกลับมา ข้าไม่ได้ทูลพระองค์เรื่องนี้ ข้าเสียใจ ข้าใจเวลา ไม่มีทางจะทำให้ลำธารตกตะกอนกลับไปตามธรรมชาติได้ ข้าควรจะทำเพียงแต่นั่งรอ ข้าควรจะทำเพียงแต่เฝ้ามอง

“สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นเอง ใบไม้ไหลล่องไปตามลำธารและโคลนเลนก็นอนกัน เพียงนั่งอยู่ที่นั่น มองดูสายน้ำ ข้าก็เข้าใจ ว่าสายน้ำนี้ก็คือสายน้ำของจิตใจข้าเอง อันเต็มไปด้วยความคิดเน่าๆ อดีต ความตาย โคลน แล้วข้าก็ยังพยายามทำให้มันตกตะกอน กระโจนลงไปในนั้นก็ยังทำให้มันแย่ลงกว่าเก่า ทั้งยังสร้างทัศนคติร้ายๆ ท่านองว่า ‘บางทีในชีวิตนี้ ข้าคงไม่สามารถบรรลุถึงสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสได้ ซึ่งก็คือภาวะที่ไม่มีจิตอีกต่อไป’ แต่วันนี้ เมื่อได้เห็นลำธารสายนั้น ความหวังยิ่งใหญ่ได้ผุดขึ้นในตัวข้า บางทีสายน้ำแห่งจิตใจของข้าอาจตกตะกอนได้เองด้วยวิธีเดียวกัน เพียงนั่งอยู่ที่นั่น คอยเฝ้ามอง”

พระพุทธเจ้าตรัส “เราไม่ได้กระหายน้ำ เธอต่างหากที่กระหาย เธอไม่ได้ถูกส่งให้ไปที่นั่นเพื่อนำน้ำมาให้เรา แต่เธอถูกส่งให้ไปที่นั่นเพื่อจะเข้าใจบางสิ่งเมื่อขามา เราเห็นเกวียนสองเล่มอยู่บนยอดเนิน และเรารู้ว่าเกวียนนั้นจะมาถึงเมื่อไร เราจึงส่งเธอไปนำน้ำมาในเวลานั้น”

เพียงนั่งอยู่ริมลำธารแห่งจิตใจ ไม่ต้องทำอะไร ไม่มียะไรคาดหวังจากคุณ เพียงสงบ นั่ง ราวกับนั้นไม่เกี่ยวข้องอะไรกับคุณ สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในจิตใจของคุณ

คือสิ่งที่เกิดขึ้นที่โหนสักแห่ง จิตใจนั้นไม่ใช่ของคุณ แต่เป็นของใครบางคน คุณเป็นเพียงผู้เฝ้าดูเท่านั้น

พระพุทธเจ้าทรงเรียกปรัชญาทั้งหมดของพระองค์ว่า *มัชฌิมนิกาย*¹ พระองค์ตรัสว่าให้อยู่บนทางสายกลางเสมอ ไม่ว่าด้านไหนจะเป็นอย่างไร ก็ให้อยู่กับทางสายกลาง ด้วยการเฝ้ามอง เราก็อยู่บนทางสายกลาง ช่วงขณะที่คุณสูญเสียการเฝ้ามอง คุณจะกลายเป็นฝ่ายยึดมั่นหรือไม่ก็ผลักใส หากคุณผลักใส คุณก็จะไปอยู่อีกฟากฝั่งหนึ่งอย่างสุดขั้ว หากคุณยึดมั่น คุณก็จะพยายามอยู่คงที่กับสุดขั้วอีกข้างหนึ่ง ทว่า คุณจะไม่ได้อยู่ตรงกลาง เพียงเป็นผู้เฝ้ามอง อย่างยึดมั่น อย่างผลักใส ถ้าปวดศีรษะก็ยอมรับมันเสีย มันอยู่ตรงนั้นเป็นดั่งข้อเท็จจริง เช่นเดียวกับต้นไม้ อยู่ตรงนั้น บ้านอยู่ตรงนั้น คำคินอยู่ตรงนั้น อาการปวดศีรษะก็อยู่ตรงนั้น ยอมรับมันแล้วหลับตาลง อย่าพยายามหนีไปจากมัน

คุณมีความสุขก็จงยอมรับข้อเท็จจริงนี้ อย่ายึดติดกับมัน อย่าพยายามทำตัวไม่มีความสุข อย่าพยายามใดๆ เลย หากความทุกข์มาเยือน ก็จงปล่อยมัน ถ้าความสุขเกิดขึ้น ก็ปล่อยมัน จงเป็นเพียงผู้เฝ้าดูอยู่บนเนินเขา เพียงมองเห็นสรรพสิ่ง ยามเข้ามาถึง แล้วยามค่าก็มา จากนั้นพระอาทิตย์ก็ขึ้น แล้วพระอาทิตย์ก็ตก มีดวงดาวและความมืด แล้วพระอาทิตย์ก็ขึ้นอีกครั้ง คุณเป็นเพียงผู้เฝ้ามองอยู่บนเนินเขา คุณไม่อาจทำอะไรได้ เพียงแต่มองเห็น เมื่อยามเข้ามาถึง คุณตระหนักถึงความจริงนี้ แล้วคุณก็รู้ว่ายามค่าจะมาถึง เพราะยามค่าจะตามยามเข้ามา เมื่อยามค่ามาถึงคุณก็ตระหนักถึงความจริงนี้ แล้วคุณก็รู้ว่า อีกเดี๋ยวยามเช้าก็จะมาถึง เพราะยามเช้าเกิดขึ้นตามยามค่า

เมื่อความเจ็บปวดอยู่ที่นั่น คุณก็เพียงเป็นผู้เฝ้ามอง คุณรู้ว่าความเจ็บปวดเกิดขึ้น ไม่ช้าไม่นานมันก็จะจากไป แล้วชั่วตรงข้ามจะเกิดขึ้นแทน เมื่อความสุขเกิดขึ้น คุณรู้ว่ามันจะไม่ดำรงอยู่ตลอดไป ความทุกข์ชุกชอนอยู่ที่โหนสักแห่ง และ

¹ มัชฌิมนิกาย : หมวดคำสอนเชิงเทศนาของพระบรมศาสดาหมวดหนึ่งของพระสูตรต้นตปิฎก พระบาลีไตรปิฎกของเถรวาท

มันจะมาเยือน คุณยังคงเป็นผู้เฝ้ามอง หากคุณเฝ้ามองโดยปราศจากการเฝ้าหาและผลักใส คุณก็จะอยู่ตรงกลาง เมื่อใดก็ตามที่ลูกตุ้มหยุดอยู่ตรงกลาง ก็จะเป็นครั้งแรกที่คุณสามารถมองเห็นสิ่งที่โลกเป็น

ขณะที่คุณกำลังเคลื่อนที่ คุณไม่อาจรู้ได้ว่าโลกเป็นอย่างไร การเคลื่อนที่ทำให้ทุกสิ่งสับสน มีแต่เมื่อหยุดเคลื่อนที่ คุณจึงจะเห็นโลก เป็นครั้งแรกที่คุณรับรู้ถึงความจริงคืออะไร จิตที่ไม่ขับเคลื่อนนั้นรู้ถึงความจริงคืออะไร จิตที่ขับเคลื่อนไปไม่อาจรับรู้ความจริงได้ จิตของคุณก็เหมือนกล้องถ่ายรูป เมื่อเคลื่อนที่และถ่ายรูป ภาพที่ปรากฏขึ้นล้วนแต่ดูบิดเบี้ยวสับสนเพราะกล้องควรจะอยู่นิ่ง หากกล้องเคลื่อนที่ ภาพที่ได้ก็จะเป็นเพียงความสับสน

จิตสำนึกของคุณกำลังเคลื่อนที่จากลูกตุ้มข้างหนึ่งเหวี่ยงไปอีกข้างหนึ่ง ดังนั้นไม่ว่าอะไรก็ตามที่คุณคิดว่าเป็นความจริงจึงเป็นเพียงความสับสน เป็นฝันร้าย คุณไม่รู้ว่าจะอะไรคืออะไร ทุกสิ่งล้วนสับสน ผิดพลาด หาก你还คงอยู่ตรงกลางและลูกตุ้มนั้นหยุดนิ่ง หากจิตสำนึกของคุณพุ่งเป้าไปตรงกลาง คุณก็จะรู้ถึงความจริงคืออะไร มีเพียงจิตใจที่ไม่ขับเคลื่อนเท่านั้นที่จะรู้ถึงความจริงคืออะไร

คำสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าสามารถย่อลงเหลือเพียงคำเดียว คำนั้นก็คืออิสรภาพ นั่นคือคำสอนพื้นฐานของพระองค์ เป็นความหอมในแบบของพระองค์โดยแท้ ไม่มีใครอีกที่ยกอิสรภาพขึ้นสูงส่งเช่นนี้ นี่คือการค่าเชิงปรมาตมในทัศนะของพระพุทธเจ้า เป็น *ซัมมัม โบนัม*² ไม่มีอะไรสูงกว่านี้

ดูเหมือนเป็นเรื่องพื้นฐานมากในการเข้าใจว่า เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงเน้นย้ำถึงอิสรภาพมากนัก ไม่ได้ทรงเน้นถึงพระเจ้า สวรรค์ หรือความรัก แต่เป็น

² ซัมมัม โบนัม (Summum Bonum) : สำนวนภาษาละติน หมายถึง ความดีสูงสุด

อิสราภาพ มีเหตุผลในเรื่องนี้อยู่ประการหนึ่ง นั่นคือทุกสิ่งที่มีคุณค่ามันจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในบรรยากาศของอิสราภาพ ความรักเติบโตได้เพียงในเนื้อดินแห่งอิสราภาพ หากไร้อิสราภาพ ความรักก็ไม่อาจเติบโต ไร้ซึ่งอิสราภาพ สิ่งที่เคยใหญ่ในนามของความรักก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากตัณหา หากไร้อิสราภาพ ก็จะไม่มีการเจ้า หากไร้ซึ่งอิสราภาพ สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นพระเจ้านั้นก็เป็นเพียงจินตนาการ ความกลัวหรือความโลภของคุณเอง ไม่มีสวรรค์ไหนไร้อิสราภาพ อิสราภาพคือสวรรค์ และหากคุณคิดว่ามีสวรรค์แห่งไหนที่ไร้อิสราภาพ สวรรค์นั้นก็ไม่มีค่า ไม่เป็นจริง เป็นเพียงสิ่งที่คุณฝันเพื่อขึ้นเท่านั้น

คุณค่ายิ่งใหญ่ทั้งปวงเติบโตได้ในบรรยากาศของอิสราภาพ ฉะนั้น อิสราภาพจึงเป็นคุณค่าพื้นฐานและยังเป็นยอดสูงสุดด้วย หากคุณต้องการเข้าใจพระพุทเจ้า คุณจะต้องลิ้มรสอิสราภาพที่พระองค์ตรัสถึง

อิสราภาพของพระองค์ไม่ใช่เรื่องภายนอก ไม่ใช่สังคม ไม่ใช่การเมือง ไม่ใช่เศรษฐกิจ แต่เป็นอิสราภาพทางจิตวิญญาณ ด้วยคำว่า ‘อิสราภาพ’ พระองค์หมายถึงภาวะของจิตสำนึกที่ไม่ถูกผูกมัดด้วยกิเลสใดๆ ไม่ถูกล่ามโซ่ด้วยกิเลสใดๆ ไม่ถูกคุมขังด้วยความโลภ ด้วยตัณหาใดๆ โดยคำว่า ‘อิสราภาพ’ พระองค์ทรงหมายถึงจิตสำนึกที่ปลอดการคิด ภาวะที่ไร้จิต เป็นความว่างเปล่าสูงสุด เพราะหากมีบางสิ่งอยู่ สิ่งนั้นก็จะเป็นเหตุบังเอิญอิสราภาพและขัดขวางความว่าง

คำว่าความว่างเปล่า หรือ สุญญตา นั้นมีคนเข้าใจผิดอย่างมาก เนื่องจากคำนี้มีความหมายในทางลบ เมื่อไรก็ตามที่เราได้ยินคำว่า ‘ว่างเปล่า’ เราจะคิดถึงบางสิ่งในแง่ลบ ในภาษาของพระพุทธเจ้า ความว่างไม่เป็นลบ ความว่างเป็นบวกอย่างสมบูรณ์ บวกยิ่งกว่าสิ่งที่เราเรียกว่าความเต็มอิ่มเสียอีก เพราะความว่างนั้นเต็มไปด้วยอิสราภาพ สิ่งอื่นๆ หายไป เป็นความว่างไพศาล ไร้ขอบเขต ภายในพื้นที่ไร้ขอบเขตนี้เท่านั้นที่อิสราภาพจะเป็นไปได้ ความว่างเปล่าของพระองค์ไม่ใช่ความว่างเปล่าธรรมดา ไม่ใช่การขาดหายไปของบางสิ่ง ทว่าเป็นการปรากฏของบางสิ่งที่คุณมองไม่เห็น

ตัวอย่างเช่น เมื่อคุณทำห้องให้ว่างเปล่า ขณะที่คุณย้ายเครื่องเรือน ภาพเขียน

และสิ่งของต่างๆ ในห้องออกไป ในด้านหนึ่ง ห้องว่างเปล่าเนื่องจากไม่มีเครื่องเรือน ไม่มีภาพเขียน ไม่มีสิ่งของ ไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่ภายในอีกแล้ว แต่ในอีกด้านหนึ่ง บางสิ่งที่คุณมองไม่เห็นก็ได้เติมเต็มห้องแห่งนั้น สิ่งที่คุณมองไม่เห็นนั่นก็คือ ‘ความกว้างขวาง’ พื้นที่โล่ง ห้องแลดูใหญ่ขึ้น ขณะค่อยๆ ย้ายของออกไป ห้องก็จะค่อยๆ กว้างขึ้น และกว้างขึ้น เมื่อทุกสิ่งถูกย้ายออกไป แม้กระทั่งผนัง ห้องก็จะใหญ่เท่ากับท้องฟ้า

นั่นคือกระบวนการทั้งหมดของสมาธิภาวนา ย้ายทุกสิ่งออกไป ย้ายตัวตนของคุณออกไปทั้งหมด ไม่ให้เหลือสิ่งใดไว้ แม้กระทั่งคุณ ในความสงบนั้นนั่นคืออิสราภาพ ในความนิ่งนั้น ดอกบัวพ้นกมลแห่งอิสราภาพได้เบ่งบาน อบอวลด้วยกลิ่นหอม เป็นกลิ่นแห่งสันติ เมตตา ความรัก และความสุข

การที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นเรื่องเมตตาถือว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ใหม่มาก ในช่วงเวลาที่คนยังเชื่อในมนตร์ขลังแบบเดิมๆ อยู่ พระพุทธเจ้าได้ขีดเส้นประวัติศาสตร์แยกจากอดีต ก่อนหน้าพระองค์ แค่การภาวนาก็เพียงพอแล้ว ไม่มีใครเน้นเรื่องความเมตตาควบคู่ไปกับการภาวนา เหตุผลก็คือการภาวนาทำให้บรรลु เบ่งบาน เข้าถึงตัวตนสูงสุด แล้วยังจะต้องการสิ่งใดอีกเล่า ตราบเท่าที่คนสนใจแต่ปัจเจก แค่ภาวนาก็ถือว่าเพียงพอแล้ว แต่ความยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้ารวมถึงการแนะนำให้มีเมตตาก่อนหน้าจะเริ่มทำสมาธิภาวนาเสียด้วยซ้ำ คุณควรมีความรัก ความเมตตา ความกรุณาเพิ่มมากขึ้น

มีเรื่องเชิงวิทยาศาสตร์ซ่อนอยู่เบื้องหลังด้วย ก่อนที่คนเราจะบรรลุธรรมนั้น หากเรามีหัวใจเปี่ยมไปด้วยเมตตา ก่อน ก็เป็นไปได้ว่าหลังจากปฏิบัติสมาธิภาวนาแล้ว เขาจะช่วยผู้อื่นให้บรรลุถึงความงามและความสูงส่งเดียวกันนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงทำให้การบรรลุธรรมเป็นเรื่องที่แพร่ไปได้ เพราะหากคนคนนั้นรู้สึกว่าคุณได้กลับบ้านแล้ว จะต้องไปสนใจคนอื่นอีกทำไม

พระพุทธเจ้าทรงทำให้การบรรลุธรรมเป็นเรื่องไม่เห็นแก่ตัวเป็นครั้งแรก

ทรงทำให้เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม นี่คือการเปลี่ยนแปลงยิ่งใหญ่ แต่ควรเรียนรู้ความเมตตาก่อนการบรรลุธรรมจะเกิดขึ้น เพราะหากไม่ได้เรียนรู้ไว้ก่อนแล้ว หลังบรรลุธรรมก็จะมีอะไรให้เรียนอีก เมื่อคนคนหนึ่งเกิดปิติในตัวเองอย่างมากแล้ว กระทั่งความเมตตาก็ดูเหมือนจะขัดขวางปิตินั้นได้ กลายเป็นเรื่องรบกวนปิติไปเสีย

นี่จึงเป็นเหตุผลที่มีผู้บรรลุธรรมน้อย แต่มีครูเพียงน้อยนิด การบรรลุธรรมไม่ได้แปลว่าคุณจะเป็นครูได้ด้วย การเป็นครูแปลว่าคุณต้องมีความเมตตาอันยิ่งใหญ่ และรู้สึกกลายที่จะเดินทางไปในทะเลอันดงามของการบรรลุธรรมเพียงลำพัง คุณต้องการจะช่วยเหลือผู้คนที่ยังมีติดบอดคลำหาหนทางในความมืด เป็นเรื่องปลื้มปิติที่ได้ช่วยเหลือพวกเขา ไม่ใช่การรบกวน

ที่จริงแล้ว ถือเป็นปิติที่ล้ำลึกยิ่งกว่าเมื่อคุณได้เห็นคนมากมายแบ่งบานอยู่รอบตัวคุณ คุณไม่ใช่ต้นไม้โดดเดี่ยวแบ่งบานอยู่ในป่าที่ไม่มีต้นไม้อื่นผลิดอกเลย เมื่อป่าทั้งป่าแบ่งบานไปพร้อมกับคุณ ปิตินั้นยิ่งทวีคูณเป็นพันเท่า คุณได้ใช้การบรรลุธรรมนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่โลก

พระพุทธเจ้าไม่เพียงบรรลุธรรมเท่านั้น ทว่ายังเป็นนักปฎิบัติที่บรรลุธรรมอีกด้วย ความห่วงใยโลกและผู้คนของพระองค์นั้นใหญ่หลวงนัก พระองค์ทรงสอนสาธุศิษย์ว่า เวลาปฏิบัติสมาธิภาวนาแล้วเกิดความนิ่งสงบ ปิติอยู่ลึกๆ ภายในนั้นจงอย่ายึดมั่นกับมัน จงมอบสิ่งนั้นแก่โลก จงอย่ากังวล เพราะยิ่งคุณมอบให้มากเท่าไร คุณก็จะยังสามารถหามาเพิ่มเติมได้มากขึ้นเท่านั้น ทำให้แห่งการให้นั้นจะทรงความสำคัญใหญ่หลวง เมื่อคุณรู้ว่าการให้ไม่ได้พรากสิ่งใดไปจากคุณ ตรงกันข้ามมันกลับเสริมสร้างประสบการณ์ให้คุณ ทว่าคนที่ไม่เคยเมตตาจะไม่รู้ความลับของการให้ ไม่รู้ความลับของการแบ่งปัน

เรื่องนี้เกิดขึ้นกับศิษย์คนหนึ่งของพระพุทธองค์ซึ่งเป็นฆราวาส เขาไม่ได้เป็นสันยาสี แต่ก็อุทิศตัวแด่พระพุทธเจ้า เขากล่าวว่า “ข้าจะปฏิบัติตาม... แต่ข้าขอยกเว้นเรื่องหนึ่ง ข้าจะมอบความสุขและการปฏิบัติสมาธิภาวนาและสมบัติล้ำค่าภายในของข้าแก่โลกทั้งใบ ยกเว้นเพื่อนบ้านคนหนึ่ง เพราะคนนั้นเป็นคนร้ายกาจ”

เพื่อนบ้านมักเป็นศัตรูเสมอ พระพุทธเจ้าตรัสตอบ “เธอจงลืมโลกทั้งใบเสีย แล้วเพียงมอบทุกอย่างให้เพื่อนบ้านคนนั้น”

เขาพูดขึ้น “ท่านว่าอะไรนะ”

พระพุทธเจ้าตรัส “มีเพียงการมอบให้เพื่อนบ้านของเธอเท่านั้น ที่จะปลดปล่อยเธอจากความคิดเดียวฉันท์เพื่อนมนุษย์ได้”

โดยพื้นฐานแล้ว ความเมตตาหมายถึงการยอมรับข้อด้อยของคนอื่น ความอ่อนแอของพวกเขา ไม่ใช่คาดหวังให้เขาทำตัวประหนึ่งเทพเจ้า นั่นเป็นความโหดร้าย เพราะพวกเขาไม่อาจทำตัวเหมือนเทพเจ้าได้ แล้วคุณก็จะประเมินเขาตกต่ำ ทำให้เขาเคารพตัวเองน้อยลง คุณได้บดขยี้พวกเขาอย่างร้ายกาจ ทำลายศักดิ์ศรีของพวกเขา พื้นฐานอย่างหนึ่งของความเมตตาก็คือ ต้องทำให้ทุกๆ คนมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ทำให้ทุกๆ คนตระหนักว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับคุณก็สามารถเกิดขึ้นกับเขาได้ ทำให้เขารู้ว่าเขายังไม่สิ้นหวัง มิได้ไร้ค่า และการบรรลุธรรมไม่ใช่สิ่งที่ต้องทำตัวให้เลอค่าถึงสมควรจะได้รับ ทว่ามันเป็นธรรมชาติในตัวตนของเราเอง

ทว่าถ้อยคำเหล่านี้ควรมาจากผู้บรรลุธรรม เพราะมีเพียงท่านเหล่านั้นที่จะสร้างความไว้วางใจให้ได้ หากมาจากนักวิชาการที่ยังไม่บรรลุธรรม พวกเขาไม่สามารถสร้างความไว้วางใจขึ้นได้ ถ้อยคำจากผู้บรรลุธรรมจะเริ่มหายใจเริ่มมีจังหวะหัวใจของตัวเอง เริ่มมีชีวิต และดึงดูดเข้าสู่หัวใจของคุณ ไม่ใช่การบริหารทางปัญญา แต่กับนักวิชาการเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ตัวเขาเองยังไม่แน่ใจเลยว่าพูดถึงอะไรอยู่ เขียนถึงอะไรอยู่ เขาก็อยู่ในความไม่แน่นอนเดียวกันกับคุณนั่นเอง

พระพุทธเจ้าถือเป็นหลักหมายหนึ่งในวิวัฒนาการของการตระหนักรู้ สิ่งที่ทรงมอบให้นั้นยิ่งใหญ่ ประเมินค่ามิได้ ในคำสอนของพระองค์นั้น ความคิดเรื่องเมตตาธรรมถือเป็นสาระสำคัญที่สุด แต่คุณพึงระลึกไว้ว่า มีเพียงเมตตาไม่ได้ทำให้คุณสูงส่งขึ้น ไม่อย่างนั้นคุณก็จะทำให้ทุกสิ่งเสียไปหมด มันจะกลายเป็นการพอกพูนอวดตา จงจำไว้ว่า อย่าทำให้คนอื่นอับอายขายหน้าด้วยเมตตา มิฉะนั้นก็ไม่ใช่

เมตตธรรม เบื้องหลังถ้อยคำเหล่านี้ คุณกำลังสนุกกับการทำให้คนอื่นได้อบอวย
ความเมตตาเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจ เพราะมันคือความรักที่ต้องบ่มเพาะ
ความเมตตาไม่กล่าวถึงผู้ใด มันไม่ใช่ความสัมพันธ์ มันเป็นเพียงตัวตน
เนื้อแท้ของคุณ คุณจะเปลितเพี้ยนไปกับการมีเมตตาต่อต้านมัน นก สัตว์ มนุษย์
ทุกๆ คน โดยปราศจากเงื่อนไข ไม่ร้องขอสิ่งใดตอบแทน

มีเรื่องราวอันงดงามสำหรับคุณ

แพตตีกลับบ้านเร็วกว่าปกติหนึ่งชั่วโมง และพบภรรยาของเขาเปลี่ยนกาย
นอนแผ่อยู่บนเตียง เมื่อเขาถามว่าเพราะอะไร เธออธิบายว่า “ฉันกำลังประท้วง
เพราะฉันไม่มีเสื้อผ้าสวยๆ จะใส่”

แพตตีเปิดประตูตู้เสื้อผ้า “บ้านา” เขาว่า “ดูในนี้สิ มีชุดสีเหลือง สีแดง
ชุดพิมพ์ลาย ชุดสูท... หวัดดี บิล!” แล้วเขาก็พูดต่อ “ชุดสีเขียว...”

นี่คือความเมตตา!

เป็นความเมตตาต่อภรรยาของเขา เป็นความเมตตาต่อบิล ไม่หึงหวง
ไม่ต่อสู้ มีเพียง “หวัดดี บิล สบายดีไหม” แล้วเขาก็พูดต่อ เขาไม่แม้แต่จะถามว่า
“นายมาทำอะไรในตู้เสื้อผ้าของฉัน”

ความเมตตาต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เป็นความเข้าใจที่ละเอียดอ่อนอย่างที่สุด
เท่าที่คนคนหนึ่งจะทำได้

เมื่อขับรถมาถึงทางแยก รถของชายคนหนึ่งเบรกไม่อยู่แล้วพุ่งไปชน
ท้ายรถที่มีป้าย ‘เฟิ่งแต่งงาน’ ติดอยู่ทั่วทั้งคัน รถเสียหายเล็กน้อย แต่ชายคนนั้น
ก็ขอโทษขอโพยคู่แต่งงานใหม่อย่างจริงจัง

“โอ้ ไม่เป็นไรหรอก” เจ้าบ่าวบอก “เรื่องธรรมดาๆ น้า”

ความเข้าใจ ความเข้าใจอันลึกซึ้งที่ว่าทุกสิ่งล้วนเป็นไปได้... เมื่อคนคนหนึ่ง
แต่งงาน เขาคาดหวังว่าอาจเกิดเหตุอะไรขึ้นก็ได้ อุบัติเหตุครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด
เพิ่งเกิดขึ้นไป ตอนนี้ก็ไม่มีอะไรสลักสำคัญอีก

คนที่มีความเมตตาไม่ควรถูกกวนใจด้วยเรื่องเล็กๆ ในชีวิต ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ทุก
ขณะจิต ด้วยวิธีนี้เท่านั้น คุณก็ได้ช่วยส่งสมพลังแห่งเมตตาในตัวเองโดยทางอ้อม
ให้มันตกผลึก แข็งแกร่งขึ้น และยังเพิ่มพูนขึ้น ด้วยการปฏิบัติสมาธิภาวนา

แล้วเมื่อถึงวันที่ช่วงขณะอันสุขที่สุดมาถึง เมื่อคุณสดใสเจิดจ้า ก็จะมีเพื่อน
เหลืออยู่อย่างน้อยหนึ่งคน นั่นก็คือความเมตตา เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ขึ้นทันที...
เนื่องเพราะบัดนี้คุณมีอะไรๆ มากเสียจนคุณสามารถมอบให้โลกทั้งใบได้แล้ว

ถ้อยคำสุดท้ายของพระพุทธเจ้าในโลกนี้ก็คือ “จงเป็นผู้นำแสงสว่างมาสู่
ตัวเอง” จงอย่าตามผู้อื่น อย่าเลียนแบบ เนื่องจากการเลียนแบบ หลงคล้อยตาม
ล้วนก่อให้เกิดความเขลา คุณเกิดมาพร้อมเขาวนัญญ์อันใหญ่ยิ่ง เกิดมาพร้อม
กับแสงสว่างภายในตัวคุณ จงฟังเสียงเล็กๆ ที่สงบนิ่งภายใน เสียงนั้นจะนำทาง
คุณไป ไม่มีใครอีกที่จะนำทางคุณได้ ไม่มีใครอีกที่จะเป็นแบบอย่างของคุณได้
เพราะคุณไม่เหมือนใคร ไม่มีใครที่เหมือนกับคุณทุกประการ และในอนาคต
ก็ไม่มีใครที่จะเหมือนคุณอีก นี่คือนิยามของคุณ ความยิ่งใหญ่ของคุณ ที่ไม่ว่าจะมีใคร
มาแทนที่คุณได้ คุณเป็นตัวของคุณเอง ไม่ใช่ใครอื่นอีก

คนที่เปี่ยมสภาวะผู้อื่น สุดท้ายแล้วจะล้มเหลว กลายเป็นของเทียม กลายเป็น
เพียงกลไก เขาอาจเป็นนักบุญผู้ยิ่งใหญ่ในสายตาผู้อื่น ทว่าลึกลงไป เขาเป็นเพียง
คนไม่ฉลาด ไม่ใช่อย่างอื่น เขาอาจมีบุคลิกที่น่าเคารพยกย่อง แต่นั่นก็เป็นเพียง
เปลือกภายนอก ไม่ได้ลึกลงไปถึงหัวใจด้วยซ้ำ เพียงชุดเขานิพนธ์น้อย คุณก็จะ
ประหลาดใจที่พบว่า ภายใต้เปลือกนั้นเขาเป็นอีกคนหนึ่ง ตรงข้ามกับภายนอก
ของเขาโดยสิ้นเชิง

โดยการเป็นสาวกผู้อื่นอย่างมกมาย คุณอาจปลุกฝังบุคลิกอันงดงามขึ้นได้
ทว่าคุณจะไม่มิจิตสำนึกอันงดงาม และหากคุณไม่มีจิตสำนึกอันงดงามเสียแล้ว
คุณก็ไม่อาจเป็นอิสระได้ คุณอาจจะเปลี่ยนคฤคัมขังตัวเอง เปลี่ยนเครื่องพันธนาการ
เปลี่ยนการเป็นทาส คุณอาจเป็นฮินดู มุสลิม คริสต์ หรือเซน แต่นั่นก็จะไม่ช่วย
อะไรคุณ การเป็นเซนหมายถึงการทำตามอย่างของมหาวิระ แต่บัดนี้ไม่มีใครอีกแล้ว
ที่เป็นเหมือนมหาวิระ ทั้งไม่มีใครสามารถเป็นเช่นนั้นได้ด้วย การหลงยึดมั่นอย่าง
มกมายในมหาวิระจะทำให้คุณล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง คุณจะสูญเสียความจริงทั้งปวง
จะสูญเสียความจริงใจทั้งปวง คุณจะไม่ใช่สัตย์ต่อตัวเอง คุณจะกลายเป็น
สิ่งประดิษฐ์ ไม่เป็นธรรมชาติ และการเป็นสิ่งประดิษฐ์ เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ
ก็คือวิถีแห่งหายนะ โง่ และเขลา

พระพุทธเจ้านิยามปัญญาเปรียบดังมีชีวิตอยู่ในแสงสว่างของจิตของคุณเอง
และความโง่ก็คือการหลงมกมายเชื่อผู้อื่น เลียนแบบผู้อื่น และกลายเป็นเงาของ
คนอื่น

ศาสนาที่แท้จริงจะรังสรรค์ศาสนาไม่ใช่สาวก ศาสนาที่แท้จริงโยนคุณ
กลับไปสู่ตัวคุณเอง ความพยายามทั้งหมดของท่านก็คือทำให้คุณเป็นอิสระจากท่าน
เนื่องเพราะคุณต้องพึ่งพิงผู้อื่นมาหลายร้อยปีแล้ว และก็ไม่ได้พาคุณไปไหนเลย
คุณยังคงดิ้นรนอยู่ในคำค้นอันมืดมิดแห่งจิตวิญญาณ

มีเพียงแสงภายในคุณเท่านั้นที่สามารถกลายเป็นพระอาทิตย์ขึ้นได้ ครู
ตัวปลอมจะชักจูงให้คุณทำตามเขา ลอกเลียนแบบเขา เป็นแค่กระดาดำสำเนา
ของเขา ครูที่แท้จริงจะไม่ยอมให้คุณเป็นกระดาดำสำเนา เขาต้องการให้คุณ
เป็นตัวเอง เขารักคุณ! แล้วจะมาให้คุณลอกเลียนแบบได้อย่างไร เขามีเมตตาต่อคุณ
ปรารถนาให้คุณเป็นอิสระอย่างแท้จริง อิสระจากการพึ่งพิงใครๆ

แต่มนุษย์ทั่วไปกลับไม่ต้องการจะเป็นอิสระ พวกเขาต้องการที่พึ่ง ต้องการ
ใครสักคนมานำทาง เพราะอะไรหรือ ก็เพราะเขาจะได้โยนความรับผิดชอบไปไว้
บนบ่าของคนอื่น ยิ่งโยนความรับผิดชอบไปทิ้งไว้บนบ่าคนอื่นได้มากเท่าไรก็ยิ่ง
มีโอกาสมันจะมีปัญหาน้อยลงเท่านั้น มันเป็นเรื่องรับผิดชอบ ความท้าทายของ

ความรับผิดชอบนั้นที่รังสรรค์ปัญญา

คนเราต้องยอมรับชีวิตที่มีปัญหา คนเราต้องผ่านชีวิตไปโดยไม่มีการปกป้อง
คนเราต้องแสวงหาเส้นทางของเราเอง ชีวิตคือโอกาส เป็นความท้าทายที่จะค้นพบ
ตัวเอง แต่คนโง่ไม่ต้องการทำอะไรยาก คนโง่ชอบเดินทางลัด เขาจะบอกตัวเองว่า
“พระพุทธเจ้าบรรลุธรรมแล้วนี่ ถ้าอย่างนั้นฉันก็ไม่ต้องทำอะไรแล้วสิ แค่อุ
พระจริยวัตรแล้วทำตามก็พอ พระเยซูบรรลุธรรมไปแล้ว แล้วฉันจะต้องมัวไป
ค้นหาแสวงหาอะไรอีก เพียงแค่ง่ายเป็นเงาของพระเยซูก็พอ แค่อึดตามพระองค์
ไปทุกหนแห่งก็พอแล้ว”

แต่การตามใครอีกคนหนึ่งจะทำให้คุณมีปัญหาขึ้นมาได้อย่างไร คุณไม่ได้ให้
โอกาสปัญญาของคุณสว่างโพล่งออกมา เราต้องการชีวิตที่ท้าทายเพื่อให้ปัญญา
เกิดขึ้น ชีวิตที่ผจญภัย ชีวิตที่รู้ว่าจะต้องเสี่ยงอย่างไร และจะก้าวเดินไปสู่หนทาง
ที่ไม่รู้จักได้อย่างไร มีเพียงปัญญาเท่านั้นที่ช่วยคุณได้ไม่ใช่คนอื่น ปัญญาของคุณเอง
ขอให้รู้ไว้ว่า การตระหนักรู้ของคุณจะกลายเป็นนิพพานของคุณเอง

จงเป็นผู้นำแสงสว่างมาสู่ตนเอง แล้วคุณจะซาญดาลาดขึ้น ถ้าปล่อยให้
คนอื่นมาเป็นผู้นำ เป็นคนนำทาง คุณก็จะยังคงโง่เขลาอยู่อย่างนั้น คุณจะพลาด
คุณค่าของชีวิตทุกประการซึ่งเป็นคุณค่าของคุณเองแท้ๆ!

ชีวิตคือการจาริกแสวงหาที่งดงามอย่างเหลือล้น แต่เฉพาะสำหรับผู้พร้อม
จะแสวงหาเท่านั้น

